

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 39

ANDRA KAMMAREN

1968

21—27 november

Debatter m. m.

Torsdagen den 21 november

	Sid.
Svar på frågor av:	
herr Sjöholm (fp) ang. felkrediteringar i skatteuppbörden efter övergången till ADB-system vid länsstyrelserna	5
herr Johansson i Växjö (cp) ang. ersättning för trafikskada orsakad av älg eller rådjur	7
herr Nordstrandh (h) ang. undantagande av böcker från mervärdebeskattningen	7
herr Börjesson i Falköping (cp) ang. befrielse för blinda personer från erläggande av ljudradiolicens	8
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Jonasson (cp) ang. förbättrade vattenvägsförbindelser för Vänerregionen	9
herr Lorentzon (vpk) ang. klassindelningen i statens järnvägars tågupéer	9
herr Hermansson (vpk) ang. svensk vapenexport till Latinamerika	9
herr Wikner (s) ang. rätten att fiska i vissa fjällsjöar	9
herr Josefson i Arrie (cp) ang. vissa utredningar rörande kostnader för vägtrafik	9

Fredagen den 22 november

Interpellation av herr Hedin (h) ang. användandet av motorbåt vid fågeljakt	10
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Andersson i Örebro (fp) ang. begärd utredning om kontroll av kemiska substanser och preparat	12
herr Eriksson i Bäckmora (cp) ang. översyn av bestämmelserna om statligt stöd till jordbrukets rationalisering m. m.	12

	Sid.
Tisdagen den 26 november	
Interpellationer av:	
herr Sjönell (cp) ang. den ambulerande skrivbyråverksamheten..	13
herr Gustavsson i Alvesta (cp) ang. arbetsmarknadsutbildningen .	14
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Lindström (s) ang. vissa disciplinbrott av värnpliktiga.....	16
herr Svenning (s) ang. vanhävdslag för hyresfastigheter.....	16

Onsdagen den 27 november

Svar på interpellationer av:	
herr Lorentzon (vpk) ang. rening av vattnet i Örnköldsviksfjärden	17
herr Lindahl (s) ang. åtgärder för att öka trafiksäkerheten.....	18
Trondheim—Östersund-trafiken.....	21
Åtgärder mot förorening i havet.....	22
Forskningspolitiken.....	23
Supplementärt vederlag till vissa landsfiskaler.....	29
Skydd för arbetstagare mot obefogad uppsägning m. m.....	29
Utredning ang. en konserveringsindustri för fisk på ostkusten.....	40
Meddelande om enkla frågor av:	
herr Nilsson i Bästekille (h) ang. tilldelningen av medel för upp- rustning av vägar.....	42
herr Henrikson (s) ang. antalet ledamöter i stads- och kommunal- fullmäktigeförsamlingar.....	42
herr Werbro (fp) ang. användandet av blodgivarkort som identitets- handling.....	42

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 27 november

<i>Konstitutionsutskottets</i> utlåtande nr 38, om riksdagens informations- behov.....	21
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 166, ang. redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation.....	21
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 58, ang. redogörelse från Nordiska rådets sextonde session.....	22
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 46, ang. redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation.....	22
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 62, ang. redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation.....	22
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 65, ang. redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation.....	22

	Sid.
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 47, ang. redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation	22
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 167, i anledning av riksdagens revisorers berättelse över verkställd granskning av statsverket	23
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 57, med anledning av riksdagens revisorers berättelse ang. granskning av statsverket m. m.	23
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 61, i anledning av § 5 i riksdagens revisorers berättelse ang. verkställd granskning av statsverket	23
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 46, i anledning av riksdagens revisorers berättelse ang. verkställd granskning av statsverket, m. m.	23
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 168, ang. forskningspolitiken	23
— nr 169, ang. samordning av den statliga verksamheten avseende kustområdena	28
— nr 170, om utredningar beträffande vissa åtgärder i syfte att främja exporten	28
— nr 171, ang. utredningar om effektivisering och rationalisering inom statsförvaltningen	28
— nr 172, om pension åt förra byråföreståndaren vid Centralbyrån i Lund för populärvetenskapliga föreläsningar Anna-Brita Pontén	28
— nr 173, om livränta åt f. d. lettiske löjtnanten Edwin Alksnis	29
— nr 174, ang. supplementärt vederlag till vissa landsfiskaler	29
— nr 175, om effektivare utnyttjande av väganslagen	29
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 47, ang. lag med anledning av Sveriges tillträde till konventionen om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg, m. m.	29
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 67, om skydd för arbetstagare mot obefogad uppsägning m. m.	29
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 66, ang. lag om erkännande av privat jorddelning som fastighetsbildning (legaliseringslag), m. m.	40
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 41, ang. kronans fiskerätt i Torne älv	40
— nr 42, om utredning angående fiskerinäringens framtid	40
— nr 43, om utredning angående en konserveringsindustri för fisk på ostkusten	40
<i>Allmänna beredningsutskottets</i> utlåtande nr 51, ang. studiehjälpen till utländsk studerande	42
— nr 52, om kollektivt ägande av bostäder i flerfamiljsfastigheter, m. m.	42
— nr 53, ang. ungdomens bostadsfråga samt om inrättande av en ungdomens bostadsrättsorganisation	42
— memorial nr 54, ang. överlämnande till statsutskottet av vissa till allmänna beredningsutskottet remitterade motioner	42
— utlåtande nr 55, ang. statens järnvägars rabatter för studerande	42

Torsdagen den 21 november

Kl. 15.30

§ 1

Svar på fråga ang. felkrediteringar i skatteuppbörden efter övergången till ADB-system vid länsstyrelserna

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, som yttrade:

Herr talman! Herr Sjöholm har frågat mig, om jag oroats av frekvensen av felkrediteringar i skatteuppbörden efter övergången till ADB-system vid länsstyrelserna och vad jag i så fall ämnar vidta för åtgärder.

Jag är medveten om att felaktiga krediteringar av skatt skett och att krediteringar i vissa fall dröjt för länge. Denna situation har förelegat huvudsakligen i storstadsregionerna och hänger samman med ovana hos både arbetsgivare och skatteuppbördsorgan vid de radikala förändringar i rutinerna som övergången till ADB-systemet inneburit. Centrala folkbokförings- och uppbördsnämnden har sin uppmärksamhet riktad på förhållandet och har vidtagit åtgärder i syfte att avhjälpa liknande brister för framtiden.

Vidare anförde:

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret. Det var emellertid inte något direkt svar på min fråga; det får man mycket sällan.

Jag frågade om finansministern var oroad av de felkrediteringar som förekommer. Det har finansministern inte givit något uttryck för i svaret, vilket är synd. Detta är nämligen en mycket allvarlig fråga. Felaktigheterna medför

att skattemyndigheterna ibland kräver människor som har betalt sin skatt och ibland betalat tillbaka pengar till andra människor som inte betalt skatten. Felkrediteringarna drabbar litet olika. I Hälsingborg krävde vi exempelvis stadens högst uppsatte person på skatt fastän den var betald. Det gjorde inte så mycket den gången, eftersom vederbörande förstod att ett fel hade begåtts. Det är värre när man kräver människor som inte inser att det föreligger något fel utan som har betalt skatt och sedan tror — vilket de borde ha lov att göra — att myndigheterna inte kräver människor som har betalt sin skatt. En del av de krävda betalar då skatt en gång till, och det är verkligen högst otillfredsställande. Människor litar på att myndigheterna handlar rätt, och det är ju mycket bra, men om felaktigheterna fortsätter alltför länge kommer vi slutligen i den situationen, att allmänheten inte anser sig kunna lita på myndigheterna.

Jag tror man kan säga att vi har en ganska usel skattemoral här i landet, och den förbättras ju inte om den uppfattningen, den alltmer riktiga uppfattningen, sprider sig att myndigheterna kräver skatt litet hur som helst och inte har någon riktig ordning på sina papper. Det är verkligen ett allvarligt problem, herr finansminister!

Dessa felaktigheter har uppstått efter ADB-systemets införande vid länsstyrelsernas uppbördsavdelningar, och förhållandena kan bli än värre. Vi står nämligen nu i begrepp att införa databehandling också vid de exekutiva myndigheterna. Så har redan skett på näraliggande håll, och resultatet är långt ifrån tillfredsställande, snarare i hög

Svar på fråga ang. felkrediteringar i skatteuppbörden efter övergången till ADB-system vid länsstyrelserna

grad motsatsen. Om vi får det systemet infört vid de exekutiva myndigheterna i hela landet blir tillståndet på detta område med all säkerhet ännu sämre än det är nu. Jag hoppas att finansministern vill medverka till att förskona oss från det elände som då skulle drabba oss.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÅNG:

Herr talman! Det lönar sig naturligtvis inte mycket att gråta över spilld mjölk, som man brukar säga. Här har vi nu gjort en radikal förändring i och med att vi gått över till ADB-systemet, och att det i begynnelsen skulle medföra vissa svårigheter var ingen överraskning för mig. Nu har vi också kunnat konstatera att jag har blivit sannspådd på den punkten. Men då gäller det att med ledning av de erfarenheter vi vunnit rätta till felen, så att systemet fungerar bättre i fortsättningen. Det är det enda jag kan säga.

Om jag är oroad eller inte är ju närmast en fråga om min personliga mentala status, och jag kan inte se att den spelar någon roll för själva sakfrågan.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Jag tror det är svårt att oroa finansministern, och det är naturligtvis i och för sig bra. Jag menar inte heller att oron skulle vara synlig hos finansministern personligen utan bara att den skulle ha kommit till uttryck i svaret på min fråga.

Finansministern säger att man inte skall gråta över spilld mjölk, och det är ju lätt att säga för oss båda, eftersom felen inte har drabbat oss utan de stackare som fått betala skatt två gånger. För dem är det ju litet värre.

Sedan kan man naturligtvis rent principiellt fråga sig, om myndigheterna skall få införa ett sådant här system innan de verkligen vet att det klaffar till alla delar. Det är inte riktigt rätt att

göra den skattebetalande allmänheten till något slags försöksdjur i detta hänseende. Vi får se hur det går — går det illa måste vi rätta till det. Men under tiden händer alla dessa olyckor. Jag tycker att man skulle vara litet försiktigare när man inför sådana här nymodigheter. Just detta att finansministern var förutseende och förutspådde svårigheterna borde ha varit en speciell anledning att ta det litet lugnare, så att man verkligen innan man införde systemet var säker på att det skulle fungera.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet STRÅNG:

Herr talman! Låt mig säga ett par ord för att det inte skall kvarstå några missförstånd efter frågeställarens senaste inlägg, där han talade om »de stackare som fått betala skatt två gånger». Sker det en felaktig debitering finns ju alla möjligheter — vilket herr Sjöholm väl känner till — att få felen korrigerade, och de kommer att korrigeras.

Vidare vill jag framhålla att denna kammare och medkammaren i stor enighet beslutat om övergången till ADB-system. Jag vet inte om herr Sjöholm framförde några synpunkter vid det tillfället — men det är ju möjligt att vi inte hade nöjet att ha herr Sjöholm som värderad ledamot av kammaren då. I vart fall beslöt vi oss för att ta detta steg med vad det innebär, och jag tror att de svårigheter som här diskuterats ändå är av övergående natur.

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Vi skall ju inte hålla på att diskutera alltför länge i anledning av en enkel fråga. Men när finansministern säger att misstagen kommer att rättas till vill jag framhålla att jag inte tror att detta sker i alla fall. Jag har nämligen låtit mig berättas att datamaskinerna ibland »hoppa» så att krediteringen görs på fel rad. En person som egentligen är skyldig skatt blir alltså

Svar på fråga ang. ersättning för trafikskada orsakad av älg eller rådjur — Svar på fråga ang. undantagande av böcker från mervärdebeskattningen

i dylika fall inte sedermera debiterad, medan den som står på nästa rad felaktigt debiteras. Sådana fall har inträffat, och där är det högst osannolikt att det blir någon rättelse, om inte vederbörande själv uppmärksammar saken. Och som jag nyss sade tror den stora allmänheten att om myndigheter kräver, så är det rätt.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 2

Svar på fråga ang. ersättning för trafikskada orsakad av älg eller rådjur

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST, som yttrade:

Herr talman! Herr Johansson i Växjö har frågat när jag avser att lägga fram förslag med anledning av en av 1965 års riksdag begärd utredning om ersättning för trafikskada orsakad av älg eller rådjur. Som svar vill jag meddela att jag räknar med att förslag i ämnet skall kunna underställas 1969 års riksdag.

Vidare anförde

Herr JOHANSSON i Växjö (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga. Svaret var kort men klarläggande: vi kan alltså vänta en proposition under år 1969 i detta ärende.

Jag hoppas att statsrådet skall lyckas utforma regeringsförslaget på ett sätt som tilltalar flertalet. Statsrådet vet liksom jag att det finns olika meningar om hur ersättningsförfarandet skall gå till när det gäller trafikskador uppkomna genom kollision med vilt och då främst älg. Som exempel kan nämnas att en kategori människor bestående av jägare och viltvårdare menar att det är fel att såsom nu sker ersättning lämnas från

älgskadefonden, medan andra tycker att detta är fullt riktigt. Samtidigt finns det personer som hävdar att när samhället accepterar en viss stam av älg och rådjur bör det också vara statens uppgift att ersätta person- och sakskada som uppstår genom olyckshändelse förorsakad av kollision med ifrågakvarande djur. Så har vi försäkringsbolagen som i dag vid helförsäkring täcker sådana skador och som säkerligen inte har något emot att garantera ett skydd för alla bilägare på basis av en premiehöjning. — Men jag är alldeles övertygad om att problematiken inte är av sådan art att det skulle vara omöjligt att finna en lösning som tillfredsställer de flesta.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3

Svar på fråga ang. undantagande av böcker från mervärdebeskattningen

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för utbildningsdepartementet, herr statsrådet PALME, som yttrade:

Herr talman! Herr Nordstrandh har frågat, om jag anser det vara lämpligt att ge utredningen rörande litteraturstöd m. m. i uppdrag att även ta upp frågan om att undanta böcker från mervärdeskatt.

Utredningen rörande litteraturstöd m. m. tillsattes efter det att proposition lagts fram för riksdagen om mervärdeskatt. Litteraturutredningen har till uppgift att undersöka bokmarknadens problem, bl. a. med avseende på behovet av stöd för kulturellt värdefull litteratur, samt att lägga fram de förslag till åtgärder som utredningen kan ge anledning till. Den har däremot inte till uppgift att fungera som skatteutredning eller att ompröva nyligen fastlagda principer för beskattning.

Vidare anförde:

Svar på fråga ang. befrielse för blinda personer från erläggande av ljudradiolicens

Herr NORDSTRANDH (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret, men jag behöver kanske inte säga honom att jag är litet ledsen över hans uttalande. Därutöver står jag också en smula häpen inför formuleringen i svarets sista mening. Givetvis skall litteraturutredningen inte fungera som skatteutredning eller som ett institut för omprövning av skatteprinciper, men det är inte fråga om detta. Den slutliga prövningen torde få ligga kvar hos finansministern och i någon mån hos riksdagen. Litteraturutredningen har bara att lägga fram förslag, om den nu skulle vilja göra det.

Saken är den, att övergången till förbud mot bruttopriser kan leda till dels dyrare böcker — möjligen med undantag exempelvis för bestsellers —, dels färre utgivna titlar. Det hade därför varit naturligt att litteraturutredningen även skulle komma att syssla med bokpriserna, en fråga som mer än någon annan måste påverka bokhandelns funktion och litteraturens möjlighet att vinna spridning bland människorna.

Inte minst från författarhåll har ordningen med omsättningsskatt och mervärdeskatt betecknats som olycklig. Denna beskattning kan enligt min mening anses utgöra en belastning på den svenska bokproduktionen. Man har sagt, att en satsning på skattefrihet för litteratur skulle kunna leda till konsumtionsvänligare prisnivå och gynna den litterära utvecklingen. Det var just detta sista som jag tänkte mig att litteraturutredningen skulle få överväga och bedöma för att eventuellt lägga fram ett förslag — inte att den skulle vara något slags skatteinstitut.

Chefen för utbildningsdepartementet, herr statsrådet PALME:

Herr talman! Denna utredning skall naturligtvis överväga om bokpriserna, men den skall inte överväga om skatteåtgärder eller särbehandlingar i skattefrågor. Det är den enkla distinktion

som vi har fått göra i många andra sammanhang.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Svar på fråga ang. befrielse för blinda personer från erläggande av ljudradiolicens

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för utbildningsdepartementet, herr statsrådet PALME, som yttrade:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat, om jag vill medverka till att blinda personer erhåller befrielse från erläggandet av ljudradiolicens utan företeende av intyg angående medellöshet.

Enligt vad jag inhämtat överväger televerket att i fortsättningen inte upphålla krav på någon viss ordning för styrkandet av medellöshet i detta sammanhang.

Vidare anförde

Herr BÖRJESSON i Falköping (cp):

Herr talman! Tillåt mig att uttrycka min glädje över det positiva svar som utbildningsminister Palme har lämnat på min enkla fråga.

Jag är övertygad om att de blinda i vårt land är glada, om de slipper att för att bli befriade från ljudradiolicens behöva styrka att de är medellösa. Det är för många ganska genant att komma och begära ett dylikt intyg.

Än en gång ber jag att få uttala mitt hjärtliga tack.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5

Justerades protokollen för den 13 innevarande november.

§ 6

Föredrogs den av herr *Nilsson* i Agnäs (h) vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående prästs skyldighet att förrätta vigsel.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från konstitutionsutskottet:

nr 343, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar (i viss del) jämte följd-motion; och

från tredje lagutskottet:

nr 340, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående upphävande av lagen den 20 juni 1924 (nr 384) om återköpsrätt till fast egendom, m. m.

§ 8

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts fem enkla frågor, nämligen av:

herr *Jonasson* (cp), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående förbättrade vattenvägsförbindelser för Vänerregionen,

herr *Lorentzon* (vpk), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående klassindelningen i statens järnvägars tågupéer,

herr *Hermansson* (vpk), till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet angående svensk vapenexport till Latinamerika,

herr *Wikner* (s), till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående rätten att fiska i vissa fjällsjöar, och

herr *Josefson* i Arrie (cp), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående vissa utredningar rörande kostnader för vägtrafik.

§ 9

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 15.46.

In fidem

Sune K. Johansson

Fredagen den 22 november

Kl. 14.00

§ 1

Justerades protokollen för den 14 innevarande november.

§ 2

Interpellation ang. användandet av motorbåt vid fågeljakt

Ordet lämnades på begäran till

Herr HEDIN (h), som yttrade:

Herr talman! I jaktstadgan av den 3 juni 1938 med de ändringar som genomfördes i december 1967 jämlikt SFS nr 769 återfinnes i 3 § följande bestämmelse. »Jakt får ej bedrivas så, att villebrådet onödigtvis tillfogas lidande. Har villebråd sårats eller skadats, är den jagande skyldig att utan dröjsmål vidtaga de åtgärder som behövas för att djuret skall kunna uppsåras och avlivas.» I 11 § 1 mom. heter det: »Jakt med skjutvapen får ej ske från luftfarkost, motordrivet fordon, båt försedd med inbyggd eller löstagbar motor, eller från annat motordrivet fortskaffningsmedel eller från släpfordon eller farkost som bogseras av sådant fortskaffningsmedel. Motordrivet fortskaffningsmedel får ej heller användas för att söka efter vilt eller för att spåra, förfölja, genskjuta eller hinna upp villebråd eller på annat sätt hindra det att undkomma. Den jagande får dock före eller efter jakten eller under avbrott i denna färdas med sådant fortskaffningsmedel inom jaktområdet till eller från jaktpass.

Utän hinder av första stycket får den som enligt särskilda bestämmelser äger rätt att jaga eller döda säl därvid färdas i motorbåt.

Naturvårdsverket får medge undantag

från första stycket, om det behövs för att tillgodose jaktvårds- eller naturvårdsintresse eller motverka viltskador.»

Bestämmelserna i 3 och 11 §§ har i praktiken visat sig vara svåra att tolka, och olika experter har ej kunnat ge entydiga svar på hur bestämmelserna skall tillämpas. Detta gäller i synnerhet sjöfågeljakten. Delade meningar råder t. ex. om huruvida från land eller eljest legalt skjuten fågel får upphämtas med användande av motorbåt, vare sig denna framförs med rodd eller med motors hjälp. Normalt bör det givetvis kunna ske med rodd, men vid hård vind kan det ibland av praktiska skäl vara lämpligt att använda motor.

En del experter menar att man vid upphämtning av fågel ej får använda annan båt än roddbåt och ej ens får ha en aktersnurra nedlagd i båten. Samma experter anser emellertid att man i enlighet med 3 § närmast är skyldig att om någon fågel blir skadeskjuten utnyttja motorbåt för att så snabbt som möjligt försöka avliva fågeln. Vissa tillsyningsmän anser emellertid att man ej har rätt att i sådant sammanhang medföra vapen.

Det synes mig vara angeläget att så långt möjligt skingra de oklarheter som för närvarande råder beträffande tillämpningen av 3 och 11 §§ jaktstadgan, och i avsaknad av tillämpningsföreskrifter vore därför ett uttalande av berörda statsråd av värde.

Med stöd av vad jag här anfört anhålles om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få ställa följande frågor:

1. Anser statsrådet att det är förenligt med bestämmelserna i jaktstadgan

Interpellation ang. användandet av motorbåt vid fågeljakt

att vid upphämtning av legalt skjutna fågel använda motorbåt, vare sig denna framdrives med motorkraft eller rodd?

2. Anser statsrådet att bestämmelserna i jaktstadgans 3 § innebär att den jagande har rätt att använda motorbåt för att från den så snabbt som möjligt med sitt vapen avliva skadskjutna fågel?

Denna anhållan bordlades.

§ 3

Till bordläggning anmäldes

konstitutionsutskottets utlåtande nr 38, i anledning av motioner om riksdagens informationsbehov;

statsutskottets utlåtanden:

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation, i vad skrivelsen hänvisats till statsutskottet, jämte motioner,

nr 167, i anledning av riksdagens år 1967 församlade revisorers berättelse över verkställd granskning av statsverket, i vad berättelsen hänvisats till statsutskottet, jämte motioner,

nr 168, i anledning av motioner angående forskningspolitiken,

nr 169, i anledning av motion angående samordning av den statliga verksamheten avseende kustområdena,

nr 170, i anledning av motioner om utredningar beträffande vissa åtgärder i syfte att främja exporten,

nr 171, i anledning av motioner angående utredningar om effektivisering och rationalisering inom statsförvaltningen,

nr 172, i anledning av motioner om pension åt förra byråföreståndaren vid Centralbyrån i Lund för populärvetenskapliga föreläsningar Anna-Brita Pontén,

nr 173, i anledning av motion om livränta åt f. d. lettiske löjtnanten Edwin Alksnis,

nr 174, i anledning av motion angående supplementärt vederlag till vissa landsfiskaler, och

nr 175, i anledning av motioner om effektivare utnyttjande av vägaslagen;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 57, med anledning av riksdagens år 1967 församlade revisorers berättelse angående granskning av statsverket m. m., såvitt berättelsen hänvisats till bevillningsutskottet, och

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med redogörelse från Nordiska rådets sextonde session, såvitt skrivelsen hänvisats till bevillningsutskottet;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation, i vad skrivelsen hänvisats till lagutskott och tilldelats första lagutskottet, och

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med anledning av Sveriges tillträde till konventionen den 19 maj 1956 om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg, m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 61, i anledning av § 5 i riksdagens år 1967 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket,

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation, i vad skrivelsen hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet, och

nr 67, i anledning av motioner om skydd för arbetstagare mot obefogad uppsägning m. m.;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation, i vad skrivelsen hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, jämte i ämnet väckta motioner, och

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition med förslag till lag om erkännande av privat jorddelning som fastighetsbildning (legaliseringslag), m. m. jämte motioner i ämnet;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av motioner angående kronans fiskerätt i Torne älv,

nr 42, i anledning av motioner om utredning angående fiskerinäringens framtid,

nr 43, i anledning av motioner om utredning angående en konserveringsindustri för fisk på ostkusten,

nr 46, i anledning av riksdagens år 1967 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket, m. m., såvitt berättelsen hänvisats till jordbruksutskottet, och

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation, i vad skrivelsen hänvisats till jordbruksutskottet, jämte motion; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 51, i anledning av motioner angående studiehjälpen till utländsk studerande,

nr 52, i anledning av motion om kollektivt ägande av bostäder i flerfamiljsfastigheter, m. m.,

nr 53, i anledning av särskilda motioner angående ungdomens bostadsfråga samt motioner om inrättande av en ungdomens bostadsrättsorganisation,

nr 54, angående överlämnande till statsutskottet av vissa till allmänna beredningsutskottet remitterade motioner, och

nr 55, i anledning av motioner angående statens järnvägars rabatter för studerande.

§ 4

Anmälades följande motioner:

nr 1299, av herr *Hermansson m. fl.*, i anledning av styrelsens för riksdagens förvaltningskontor framställning angående ändring i stadgan den 21 februari 1941 (nr 98) om ersättning för riksdagsmannauppsdragets fullgörande, och

nr 1300, av herr *Werbros*, likaledes i anledning av nämnda framställning.

Dessa motioner bordlades.

§ 5

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts två enkla frågor, nämligen av:

herr *Andersson* i Örebro (fp), till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående begärd utredning om kontroll av kemiska substanser och preparat, samt

herr *Eriksson* i Bäckmora (cp), till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående översyn av bestämmelserna om statligt stöd till jordbrukets rationalisering m. m.

Kammarens ledamöter åtskildes härfter kl. 14.01.

In fidem

Sune K. Johansson

Tisdagen den 26 november

Kl. 16.00

§ 1

Justerades protokollet för den 15 innevarande november.

§ 2

Föredrogs var efter annan och hänvisades till konstitutionsutskottet de å bordet vilande motionerna nr 1299 och 1300.

§ 3

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 38, statsutskottets utlåtanden nr 166—175, bevillningsutskottets betänkanden nr 57 och 58, första lagutskottets utlåtanden nr 46 och 47, andra lagutskottets utlåtanden nr 61, 62 och 67, tredje lagutskottets utlåtanden nr 65 och 66, jordbruksutskottets utlåtanden nr 41—43, 46 och 47 samt allmänna beredningsutskottets utlåtanden och memorial nr 51—55.

§ 4

Föredrogs den av herr *Hedin* (h) vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående användandet av motorbåt vid fågeljakt.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5

Herr **TALMANNEN** yttrade:

Jag hemställer, att bland två gånger bordlagda ärenden på morgondagens

föredragningslista uppföres dels bevillningsutskottets betänkande nr 58, första lagutskottets utlåtande nr 46, andra lagutskottets utlåtande nr 62, tredje lagutskottets utlåtande nr 65 och jordbruksutskottets utlåtande nr 47 i nu nämnd ordning närmast efter statsutskottets utlåtande nr 166, dels bevillningsutskottets betänkande nr 57, andra lagutskottets utlåtande nr 61 och jordbruksutskottets utlåtande nr 46 i nämnd ordning närmast efter statsutskottets utlåtande nr 167.

Denna hemställan bifölls.

§ 6

Interpellation ang. den ambulerande skrivbyråverksamheten

Ordet lämnades på begäran till

Herr **SJÖNELL** (cp), som yttrade:

Herr talman! De ambulerande skrivbyråernas situation har under senare tid ånyo aktualiserats. Byråernas verksamhet begränsas av lagen om arbetsförmedling av år 1935. Denna lag stöder sig på ILO:s konvention nr 34/1933 och en reviderad konvention, nr 96/1949. En mängd andra länder, som i likhet med Sverige har ratificerat nämnda konvention, tolkar den på annat sätt än vad som sker i Sverige. Sverige är det enda land i Västeuropa som förbjuder ambulerande skrivbyråverksamhet.

År 1965 tillsatte Kungl. Maj:t en utredning för översyn av arbetsförmedlingslagen. Denna utredning fick även i uppdrag att med särskild förtur behandla frågan om de ambulerande skrivbyråerna och avgav en promemo-

Interpellation ang. arbetsmarknadsutbildningen

ria i ämnet i oktober 1966. I nämnda promemoria heter det bl. a. följande:

»Utredningen finner att skrivbyråer som bedriver ambulerande verksamhet fyller en värdefull funktion genom att på ett effektivt sätt förmedla personal för korttids- och vikariatstjänstgöring inom kontorsbranschen. Visserligen bedriver de offentliga arbetsförmedlingsorganen en motsvarande verksamhet. Arbetsförmedling i form av ambulerande skrivbyråverksamhet har emellertid vissa fördelar för både arbetsgivare och arbetstagare jämfört med den offentliga arbetsförmedlingen. Sålunda kan bl. a. byråer som bedriver ambulerande skrivbyråverksamhet genom att personalen är anställd hos byrån lämna en särskild service som den offentliga arbetsförmedlingen inte kan erbjuda. Såvitt kan bedömas behöver några skadeverkningar av den ambulerande skrivbyråverksamheten inte befaras om den bedrivs under offentlig kontroll. Det skulle vidare bli förenat med svårigheter att, om verksamheten bringades att upphöra, fullt ut ersätta den med en likvärdig arbetsförmedling. Detta skulle också medföra ökade kostnader för det allmänna.

Enligt utredningens mening finns alltså starka skäl för att den ambulerande skrivbyråverksamheten bör undantas från det generella förbudet mot arbetsförmedling i förvärvssyfte.

Utredningen föreslår alltså att arbetsförmedlingslagen ändras så att den ambulerande skrivbyråverksamheten undantas från förbudet mot förvärvssyftande arbetsförmedling och att därvid de villkor som konventionen ställer upp för avsteg från förbudet iakttas.»

För ett år sedan, i november 1967, ställdes här i kammaren en enkel fråga om skrivbyråerna till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet och svaret blev då, att promemorian hade remissbehandlats och att överväganden pågick inom departementet.

Den verksamhet som det här är frå-

ga om betraktas av många företag och myndigheter som i högsta grad samhällsnyttig. Detta visar bland annat de många positiva remissvaren. Det är också ett faktum att statliga verk och myndigheter har använt sig av byråernas tjänster.

Med hänvisning till det anförda hemställes om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande fråga:

När avser statsrådet framlägga förslag om liberalisering av lagstiftningen angående den ambulerande skrivbyråverksamheten?

Denna anhållan bordlades.

§ 7

Interpellation ang. arbetsmarknadsutbildningen

Ordet lämnades på begäran till

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (cp), som yttrade:

Herr talman! Enligt uppgifter från arbetsmarknadsstyrelsen angående sysselsättningsläget i mitten av november är 39 500 registrerade som arbetslösa, medan 33 000 för närvarande är sysselsatta i arbetsmarknadsutbildning eller s. k. omskolning. Det finns tyvärr anledning räkna med att arbetslöshetssiffrorna kommer att stiga ytterligare under vintern liksom under motsvarande tid för ett år sedan.

Det är således synnerligen angeläget, att samhället ingriper med kraft i syfte att så långt möjligt hävda den fulla sysselsättningen. Det kan ske genom en rad olika åtgärder, t. ex. inom den ekonomiska politiken, näringspolitiken och arbetsmarknadspolitiken. I det här sammanhanget skall endast den senare beröras i ett begränsat avseende, nämligen arbetsmarknadsutbildningen.

Omskolningsverksamheten har under de senaste åren ökat starkt i omfattning och mer än fördubblats under de se-

Interpellation ang. arbetsmarknadsutbildningen

naste fyra åren. Det är en riktig utveckling, inte minst under nuvarande allmänna konjunktur. Vid jämförelser mellan siffrorna för registrerad arbetslöshet vid olika tidpunkter och inom olika områden måste denna expansion observeras. Naturligtvis har arbetsmarknadsutbildningens geografiska rekrytering också sitt stora intresse. Frågan är t. ex. hur stor del av skogslänens friställningar, som ryms bland dem som undergår omskolning. Den uppsökande verksamhet som inletts på något håll i landet från arbetsmarknadsstyrelsens sida har också betydelse för omskolningsverksamhetens framtida utveckling.

För att kunna satsa på rätt utbildning och en verksamhet som ger bästa möjliga resultat måste efterundersökningar göras bl. a. beträffande de omskolades möjligheter att få det arbete de utbildats för och i vilken omfattning det nya arbetet är förenat med högre lön och bättre arbetsförhållanden i övrigt. Denna typ av efterkontroll av arbetsmarknadsutbildningens resultat är självklart särskilt angelägen under ett expansivt uppbyggnadsskede.

Med hänvisning till vad jag här anfört anholder jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få ställa följande frågor:

1) Från vilka geografiska områden har deltagarna i arbetsmarknadsutbildningen rekryterats under 1967 och hittills under 1968?

2) Vilket intresse för omskolning har kunnat avläsas i anslutning till den uppsökande verksamhet som förekommit i vissa fall från arbetsmarknadsstyrelsens sida och kan några slutsatser dragas därav för den framtida utvecklingen av arbetsmarknadsutbildningen?

3) I vilken omfattning har de omskolades situation efter utbildningen undersökts — t. ex. för dem som slutfört utbildning under perioden 1/7 1967 — 30/6 1968 — och har i så fall erhållit

lits några uppgifter om deras möjligheter att få avsett arbete och i vad mån det nya arbetet varit förenat med bättre lön och arbetsförhållanden i övrigt?

Denna anhållan bordlades.

§ 8

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 345, i anledning av motioner om rätt för borgerlig primärkommun och landstingskommun att bevilja anslag till politiskt parti för viss informationsverksamhet; och

nr 346, i anledning av motion angående landstingskommuns upptagande av statliga lån.

Vidare anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från bevillningsutskottet:

nr 347, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m. jämte motioner; och

nr 348, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till godkännande av tilläggsprotokoll mellan Sverige samt Storbritannien och Nordirland rörande ändring i det i London den 28 juli 1960 undertecknade avtalet för undvikande av dubbelbeskattning och förhindrande av skatteflykt beträffande inkomstskatter, i dess ändrade lydelse enligt det protokoll som undertecknats i London den 25 mars 1966; samt

från jordbruksutskottet:

nr 344, i anledning av motioner angående skogsvårdslån.

§ 9

Anmäldes följande motioner:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposi-

tion nr 154, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., motionen nr 1301, av herr *Lothigius*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 158, med förslag till lag om ändring i utlänningslagen den 30 april 1954 (nr 193), m. m., motionen nr 1302, av herr *Lorentzon m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 161, med förslag till lag om förskott vid upplåtelse av bostadsrätt, m. m., motionerna:

nr 1303, av herr *Bengtson* i Solna *m. fl.*, samt

nr 1304, av herrar *Lindkvist* och *Lundberg*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 165, angående bestridande av kostnader för ett nyinrättat statsdepartement, m. m., motionerna:

nr 1305, av herrar *Bohman* och *Mag-nusson* i Borås, samt

nr 1306, av herr *Ståhl*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 169, angående godkännande av ett konsortialavtal mellan staten och ASEA om samarbete på atomkraftområdet, m. m., motionen nr 1307, av herrar *Ståhl* och *Ohlin*;

i anledning av styrelsens för riksdagens förvaltningskontor framställning angående ändring i stadgan den 21 februari 1941 (nr 98) om ersättning för riksdagsmannaupdragets fullgörande, motionerna:

nr 1308, av herrar *Gustavsson* i Alvesta och *Jonasson*,

nr 1309, av herrar *Johansson* i Skärstad och *Eriksson* i Bäckmora,

nr 1310, av herr *Sjöholm*, och

nr 1311, av fru *Sjövall m. fl.*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 158, med förslag till lag om ändring i utlänningslagen den 30 april 1954 (nr 193), m. m., motionen nr 1312, av herr *Ringaby* och fröken *Ljungberg*.

Dessa motioner bordlades.

§ 10

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts två enkla frågor, nämligen av:

herr *Lindström* (s), till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet angående vissa disciplinbrott av värnpliktiga, och

herr *Svenning* (s), till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående vanhävdslag för hyresfastigheter.

§ 11

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 16.05.

In fidem

Sune K. Johansson

Onsdagen den 27 november

Kl. 10.00

§ 1

Justerades protokollet för den 19 innevarande november.

§ 2

Svar på interpellation ang. rening av vattnet i Örnköldsviksfjärden

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet HOLMQVIST, som yttrade:

Herr talman! Herr Lorentzon har frågat om jag vill låta undersöka möjligheterna att bygga en vattentub mellan Bäckfjärden och Örnköldsviksfjärden för att förse den senare med friskare och mera syrerikt vatten och för att skapa arbetstillfällen i en bygd med stora sysselsättningssvårigheter.

Som interpellanten framhållit är vattnet i Örnköldsviksfjärden synnerligen förorenat. Stora mängder såväl kommunalt som industriellt avloppsvatten släpps ut i fjärden. Utbyggnad av reningsverk för det kommunala avloppsvattnet pågår emellertid och beräknas vara avslutad inom något år.

Naturvårdsverket har nyligen tagit upp problemen med föroreningarna från cellulosafabrikerna i Örnköldsvik. Från industrins sida har man utfäst sig att vidta åtgärder för att förbättra vattenförhållandena i fjärden. Bland annat avser man att minska utsläppet av lut. Möjligheterna att ytterligare minska föroreningsmängderna i avloppsvattnet kommer vidare att utredas. Härvid kommer naturvårdsverket också att — i samråd med kommunerna och industrin — undersöka möjligheten att bygga en vat-

tentub från Bäckfjärden för att tillföra Örnköldsviksfjärden friskt vatten. Om undersökningen visar att projektet är lämpligt och genomförbart är det i och för sig möjligt att utföra anläggningen som beredskapsarbete.

Vidare anförde

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jag vill framföra ett tack till jordbruksministern för svaret på min interpellation och tillägga att jag är synnerligen tillfredsställd med svaret, som är så positivt man har anledning att önska.

Vid tidigare tillfällen har jag använt riksdagens frågeinstitut för att genom interpellationer aktualisera frågan om åtgärder mot Örnköldsviksfjärdens starkt förorenade vatten. Det är därför med tillfredsställelse jag noterar att naturvårdsverket har tagit upp problemen med föroreningarna från cellulosafabrikerna i Örnköldsvik samt att man från industrins sida har utfäst sig att vidta åtgärder för att förbättra vattenförhållandena i fjärden.

Som framgår av jordbruksministerns svar på den i dag aktuella interpellationen har jag frågat, om jordbruksministern vill undersöka möjligheterna att bygga en vattentub mellan Bäckfjärden och Örnköldsviksfjärden för att förse den senare med friskare och mera syrerikt vatten. Arbetstillfällen skulle då även skapas i en bygd med stora sysselsättningssvårigheter. På detta har jordbruksministern svarat att saken skall undersökas, och om projektet visar sig lämpligt och genomförbart det bör vara möjligt att utföra anläggningen som beredskapsarbete.

Svar på interpellation ang. åtgärder för att öka trafiksäkerheten

Jag tackar ännu en gång jordbruksministern för svaret och uttalar samtidigt den förhoppningen att de aktuella undersökningarna inte dröjer alltför länge samt att de kommer att ge positivt resultat.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3**Svar på interpellation ang. åtgärder för att öka trafiksäkerheten**

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet LUNDKVIST, som yttrade:

Herr talman! Herr Lindahl har frågat mig, om jag kan meddela de erfarenheter man hittills har av det differentierade hastighetssystemet. Han har också frågat, om det är möjligt att få en rapport om effekterna av den intensiva trafikövervakning som pågick under ett veckoslut i augusti i år, och önskat upplysning om vilka åtgärder som planeras i syfte att öka trafiksäkerheten under vinterhalvåret.

Försöken med differentierade hastighetsbegränsningar har ännu inte pågått tillräckligt länge för att närmare slutsatser skall kunna dras om effekten. De började den 8 maj i år och återupptogs i begränsad skala i september efter ett avbrott under sommaren.

Trafiksäkerhetsverket har uppdragit åt statens väginstitut att studera olycksutvecklingen på vägar med en högsta tillåten hastighet av 110 eller 130 km i timmen och på vägar av motsvarande standard och trafikbelastning som har en högsta tillåten hastighet av 90 km i timmen. Dessutom följer man inom verket dagligen rapporter om inträffade dödsolyckor i trafiken för att, om olycksläget när det gäller 110- och 130 km-sträckorna skulle försämrats, snabbt kunna besluta om sänkning av dessa hastighetsgränser. Trafiksäkerhetsver-

ket ägnar särskild uppmärksamhet åt frågan om en sänkning av de högre hastighetsgränserna över jul-, nyårs- och trettondagshelgerna.

Det är givetvis väsentligt för trafiksäkerheten att trafikanterna inte missförstår hastighetssiffrorna på vägmärkena som en rekommendation att hålla angiven hastighet utan uppfattar dem på rätt sätt, d. v. s. som maximihastigheter som inte får överskridas. Likaså är det nödvändigt att påminna förarna om att de, oavsett hastighetsgränserna, vid varje tillfälle är skyldiga att köra med lägre hastighet, om trafiksäkerheten och andra omständigheter kräver det. Trafiksäkerhetsverket betonar detta i sin informationsverksamhet via TV, radio, annonser och affischer. Också NTF har lagt särskild vikt vid information i detta avseende i sin upplysningsverksamhet.

När det i övrigt gäller särskilda åtgärder för att öka trafiksäkerheten under vinterperioden inriktar sig trafiksäkerhetsverket enligt den plan som gjorts upp bl. a. på att öka förarnas kunskaper om vinter- och mörkerkörning och på information om nödvändigheten av att bilägarna ser om sina fordon så att de blir säkrare i trafiken. Informationsinslagen i radio och TV anpassas kontinuerligt till rådande väderleksförhållanden.

Den förstärkta trafikövervakning herr Lindahl syftar på pågick under tiden fredagen den 2 augusti t. o. m. söndagen den 4 augusti i år på Europaväg 4. Huvudsyftet var att, under den veckohelg som var den sista under semestern för ett stort antal människor, trafiksäkerheten och framkomligheten skulle ökas. Samtidigt ville man i större skala pröva samspelet mellan ett antal helikoptrar och ett förhållandevis stort antal markpatruller, främst motorcyklar.

Enligt vad rikspolisstyrelsen meddelat som sin uppfattning hade övervakningsaktionen en utomordentligt gynnsam inverkan på trafiksäkerheten och

Svar på interpellation ang. åtgärder för att öka trafiksäkerheten

framkomligheten. Under de dagar aktionen pågick inträffade på den aktuella vägsträckan inte någon trafikolycka med dödlig utgång eller svår kroppsskada. Trafikrytmen bedömdes vara jämnare och mindre hetsig än vanligt. Förhållandevis få förare överskred högsta tillåten hastighet, och de som färdades med låg hastighet underlättade omkörning. Utbrytningar ur bilköer var sällsynta. Förarna visade god respekt för trafikreglerna. I fråga om de beteenden som ägnades särskild uppmärksamhet rapporterades 4 förare för vårdslöshet i trafik, 9 för att de inte stannat vid huvudled, 20 för att de överskridit heldragen vit linje, 32 för omkörning på förbudssträcka och 38 för överträdelse av hastighetsbestämmelserna. Dessa siffror bedömdes som små i förhållande till trafikmängden. Övriga felhandlingar föranledde emellertid många ingripanden. Bl. a. konstaterades anmärkningsvärt många överträdelser av bestämmelserna för motorväg. Ett flertal gångtrafikanter och mopedförare anträffades på motorväg, och flera bilar hade stannat på motorvägarna, många gånger i samband med att liftare steg ur eller i bilen.

Aktionen gav givetvis värdefulla erfarenheter för den trafikövervakning som pågår och enligt senast fastställda program är planerad och samordnad för tiden t. o. m. februari 1969. I den inriktning på speciella felbeteenden som förekommer beaktas givetvis de under vintermånaderna rådande väglags- och mörkerförhållandena, som gör vissa felhandlingar särskilt farliga. För närvarande pågår en kontroll som avser fordonens däck och belysning.

Genom trafiksäkerhetsverket sker en samordning av de trafiksäkerhetsåtgärder som vidtas i polisens, trafiksäkerhetsverkets och NTF:s verksamhet.

Vidare anförde:

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet herr Lundkvist för svaret på min interpellation angående åtgärder för att öka trafiksäkerheten. Jag ställde mina frågor för sex veckor sedan, på höstriktdagens första dag. Vid denna tidpunkt, i mitten av oktober, kände jag i likhet med många andra stark oro inför den höga olycksfrekvensen. Enligt statistiska centralbyråns beräkningar trafikdöddades under september månad i år 114 personer.

I samma månad föregående år, omräkningsmånaden september, var motsvarande siffra 59. Bättre blir jämförelsegrunden om vi ser på år 1966. Även då var det i september 114 personer som trafikdöddades.

Inför hösten med kyla, mörker och betydande risker för halka var oron stor på många håll i vårt land, men oktobersiffrorna för olycksfrekvensen blev inte så oroväckande som man tidigare under hösten haft anledning befara. Under oktober i år trafikdöddades nämligen enligt preliminära uppgifter som jag har tillgång till 103 personer. Det är i och för sig en fruktansvärd siffra, men bortsett från 1967, då antalet dödade var 90, får man ändå gå tillbaka till 1956 för att hitta en lägre siffra.

Enligt uppgifter i pressen har antalet dödade och skadade fotgängare och cyklister ökat. Finns någon statistik tillgänglig på detta område? Jag har som sagt bara tillgång till pressuppgifter. Om dessa stämmer, så är utvecklingen inte särskilt överraskande — fotgängare och cyklister är ju mera oskyddade än andra trafikanter. Ökad varsamhet från övriga trafikanter är därför nödvändig.

Mot denna bakgrund har gårdagens besked att vi inom kort kan få en ny typ av polariserat bländfritt fordonsljus utomordentligt glädjande. Vid möte i mörker kan siktsträckan genom användande av sådant ljus tredubblas, vilket

Svar på interpellation ang. åtgärder för att öka trafiksäkerheten

vore ett utomordentligt framsteg. Forskarnas besked härvidlag är, tycker jag, en verklig ljusglimt.

Årets trafikfarligaste helger står nu för dörren. Av statsrådets svar framgår att vi kan emotse beslut om sänkning av hastighetsgränserna över jul-, nyårs- och trettondagshelgerna — ett besked som förvisso hälsas med tillfredsställelse.

Jag återkommer ett ögonblick till frågan om billjuset. Jag tror att det är en mycket viktig sak som vi har anledning tänka på framför allt vid denna tid på året. Enligt en aktuell försäkringsstatistik ökar antalet skador även under vanliga nederbördsdagar, oavsett vilken tid av året det gäller. Det finns starka motiv för att bedriva forskning och inventera de möjligheter som står till buds för att höja säkerheten vid nedsatt sikt.

Jag hälsar också med tillfredsställelse den samordning av olika trafiksäkerhetsåtgärder som nu sker genom trafiksäkerhetsverket.

Statsrådets redogörelse för effekten av den intensifierade trafikövervakningen under tiden 2—4 augusti i år på Europaväg 4 är nästan sensationell, tycker jag. Att det inte inträffade någon trafikolycka med dödlig utgång under den aktuella övervakningsperioden bestyrker att bästa sättet att åstadkomma lugn, sans och måttfullhet i trafiken är att öka trafikövervakningen så mycket som möjligt. Jag hoppas att sådana aktioner — väl samordnade och med stor genomslagskraft — skall bli ett ofta återkommande inslag i trafiksäkerhetsarbetet.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet LUNDKVIST:

Herr talman! Som herr Lindahl understrukit pågår ett arbete på bred front för att i olika avseenden skapa bättre underlag för trafiksäkerhetsbefrämjande åtgärder. Herr Lindahl ställde nu en fråga till mig på en speciell

punkt — om det fanns statistik på antalet dödade och skadade fotgängare och cyklister. Det finns naturligtvis statistik också på detta område, men jag vill rent allmänt framhålla att beträffande statistikfrågorna är vi helt på det klara med att det måste skapas bättre metoder för både insamlingen och bearbetningen av statistiken än vi har i dag.

Av denna anledning höll vi för bara några veckor sedan en överläggning med en rad statliga myndigheter som är intresserade i detta sammanhang, däribland givetvis trafiksäkerhetsverket, med representanter för forskningen på området, för organisationer, försäkringsföretag och bilindustrin, för att undersöka vad som kan göras för att åvägabringa en bättre statistik när det gäller dessa viktiga frågor. Till denna överläggning hade vi fått in ett mycket omfattande material, som belyser nödvändigheten av att vidta åtgärder för att åstadkomma samordning härvidlag, och departementet håller nu på att utarbeta direktiv för en förutsättningslös statlig utredning i syfte att få till stånd bättre förhållanden just när det gäller inhämtandet och bearbetningen av trafiksäkerhetsstatistik.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4

Föredrogs var för sig följande å bordet vilande motioner; och hänvisades därvid

till bevillningsutskottet motionen nr 1301;

till lagutskott motionerna nr 1302—1304;

till statsutskottet motionerna nr 1305—1307;

till konstitutionsutskottet motionerna nr 1308—1311; och

till lagutskott motionen nr 1312.

§ 5

Föredrogs var för sig följande, vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda interpellationsframställningar, nämligen av:

herr *Sjönell* (cp), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående den ambulerande skrivbyråverksamheten, och

herr *Gustavsson* i Alvesta (cp), till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet angående arbetsmarknadsutbildningen.

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 6

Föredrogs konstitutionsutskottets utlåtande nr 38, i anledning av motioner om riksdagens informationsbehov.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7

Trondheim—Östersund-trafiken

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation, i vad skrivelsen hänvisats till statsutskottet, jämte motioner.

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 3***Trondheim—Östersund-trafiken**

Sedan punkten föredragits anförde

Herr **JÖNSSON** i Ingemarsgården (fp):

Herr talman! Vid den här punkten i utskottsutlåtandet behandlas motion II: 1228, som jag har väckt och i vilken jag hemställer dels om en under-

Trondheim—Östersund-trafiken

sökning avseende möjligheterna att öka oljetransiteringen över Muruvikshamnen, dels att från svensk sida initiativ tages till överläggningar med Norge om ändring av 1956 års avtal så att transitering av torrgods blir tillåten under vintrar med besvärliga isförhållanden.

Denna motion har behandlats av utskottet, som instämmer med mig och skriver att det är »önskvärt att den i motionen berörda undersökningen jämte överläggningar mellan Sverige och Norge kommer till stånd». Dessutom anför utskottet att regeringarna i dessa båda länder redan av Nordiska rådet har rekommenderats att medverka till att diskussioner inleds rörande möjligheterna att utvidga transittrafiken över trondheimsleden och att träffa avtal om muruviksanläggningens utnyttjande som reservhamn för transittrafiken med torrgods. Härigenom, anför utskottet, är motionärens önskemål tillgodosedda.

Detta är kanske riktigt på sätt och vis. Jag önskade nämligen att överläggningar skulle komma till stånd. Nordiska rådets uttalande är en rekommendation till regeringarna, och dylika ärenden brukar väl behandlas på det sättet. Med mitt anförande vill jag bara vädja till regeringen att snarast tillse att dessa förhandlingar kommer till stånd — vilket utskottet också har tillstyrkt — och att diskussionerna skall föras med kraft och snabbhet så att de leder till ett positivt resultat i enlighet med vad jag önskat i min motion.

Vi från vårt län uppträder ofta med önskemål om åtgärder som skall främja våra möjligheter att effektivt utbygga näringslivet.

Då förklarar vanligen regeringen att den är positivt inställd och gärna vill åstadkomma något. Ibland brukar inrikesministern säga: »Bara vi får konkreta förslag är vi beredda att genomföra dem.» Här har man nu en konkret åtgärd, som verkligen har stor betydelse för vårt län och skulle kunna verka stimulerande på många sätt inte bara

Åtgärder mot förorening i havet

för näringslivet utan för alla som är bosatta inom området. Därför understryker jag att detta är viktigt och vädjar till regeringen att snarast föra förslaget vidare till ett positivt resultat.

Herr talman! Jag har inte något yrkande.

Vidare yttrades ej.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8

Föredrogs vart för sig

bevillningsutskottets betänkande nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med redogörelse från Nordiska rådets sextonde session, såvitt skrivelsen hänvisats till bevillningsutskottet;

första lagutskottets utlåtande nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation, i vad skrivelsen hänvisats till lagutskott och tilldelats första lagutskottet; samt

andra lagutskottets utlåtande nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation, i vad skrivelsen hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och utlåtanden hemställt.

§ 9

Åtgärder mot förorening i havet

Föredrogs tredje lagutskottets utlåtande nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation, i vad skrivelsen hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje

lagutskottet, jämte i ämnet väckta motioner.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde

Herr ADAMSSON (s):

Herr talman! När man tar del av tredje lagutskottets utlåtande i anledning av den motion, som jag har väckt om en särskild internationell domstol för beivrande av överträdelser av förbud mot oljeutsläpp, finner man att det inte står i överensstämmelse med det svar, som statsrådet Lundkvist lämnade på en enkel fråga av herr Björk i denna kammare den 7 november. Statsrådet upplyste i detta svar om att det för närvarande pågår en forskning för att genom användande av isotoper fastställa från vilka oljelaster olja har släppts ut.

Jag skall inte ingå på den rent tekniska frågan men vill gärna påpeka att det inte är alldeles riktigt när utskottet säger: »Att fastställa från vilket fartyg utsläppet härrör möter i detta läge avsevärda svårigheter.» Efter vad som framgått av statsrådets svar synes man nu ha möjligheter att ganska effektivt komma till rätta med detta problem, om man följer de rekommendationer som forskarna har gjort.

Herr talman! Jag vill bara fästa uppmärksamheten på detta. Med hänsyn till att frågan blir föremål för behandling av Nordiska rådet har jag inte något yrkande i det föreliggande läget.

Vidare yttrades ej.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 10

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med överlämnande av redogörelse från Nordiska rådets svenska delegation, i vad skrivelsen hänvisats till jordbruksutskottet, jämte motion.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Forskningspolitiken

§ 11

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 167, i anledning av riksdagens år 1967 församlade revisorers berättelse över verkställd granskning av statsverket, i vad berättelsen hänvisats till statsutskottet, jämte motioner.

Punkterna 1, 2, 4, 5, 7, 9 och 11—15

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 3, 6, 8 och 10

Lades till handlingarna.

§ 12

Föredrogs vart för sig och lades till handlingarna

bevillningsutskottets betänkande nr 57, med anledning av riksdagens år 1967 församlade revisorers berättelse angående granskning av statsverket m. m., såvitt berättelsen hänvisats till bevillningsutskottet; och

andra lagutskottets utlåtande nr 61, i anledning av § 5 i riksdagens år 1967 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket.

§ 13

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 46, i anledning av riksdagens år 1967 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket, m. m., såvitt berättelsen hänvisats till jordbruksutskottet.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 14

Forskningspolitiken

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 168, i anledning av motioner angående forskningspolitiken.

I de likalydande motionerna I: 546 av herr *Wallmark m. fl.* och II: 687 av herr *Nordstrandh m. fl.* hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om att en utredning snarast tillsattes med uppgift att utreda dels de grundläggande principerna för en nationell forskningspolitik, dels de riktlinjer och villkor efter vilka stöd till forskning och utveckling skulle utgå och vilken omfattning och vilka former detta stöd borde få, dels metoder och medel för omsättning av forskningspolitiken i praktiken, dels nyttiggörande av resultaten av forskningen och utvecklingen, dels ock de organisatoriska former under vilka de forskningspolitiska och forskningsfrämjande organen borde arbeta.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte avslå motionerna I: 546 och II: 687.

Reservationer hade avgivits

1. av herrar *Kajser, Ottosson, Wallmark, Bohman* och *Turesson* (samtliga h), som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 546 och II: 687 hos Kungl. Maj:t hemställa om tillsättande av en utredning med de uppgifter reservanternas angivit;

2. av herr *Nyman* (fp), utan angivet yrkande.

Utskottets hemställen föredrogs; och anförde därvid:

Herr **TURESSON** (h):

Herr talman! Det har blivit så, att de forskningsprogram som rör sådana problem, som det krävs stora ansträngningar för att kunna lösa, är så omfattande och krävande med avseende på arbetsinsatser av kvalificerad personal och medel till anskaffande av dyrbar och komplicerad utrustning, att det blivit nödvändigt för samhället, d. v. s. staten, att dels engagera sig i forskningsverksamheten i stigande grad, dels välja mellan de olika

Forskningspolitiken

forskningsprojekten. Det kan gälla medicinska eller tekniska problem av grundläggande betydelse eller det kan gälla samhällsvetenskapliga frågor vilkas lösning kräver mångåriga och dyrbara utredningar, det kan röra sig om sådant som utspridningen av gifter i naturen eller utforskandet av rymden. Gränsen mellan renodlad forskning och mera politiskt betingade synpunkter på forskningen kan också ibland vara svår att dra.

Regeringens utredande och rådgivande organ för den långsiktiga planeringen av den svenska forskningspolitiken är ju forskningsberedningen. Sedan har vi forskningsråden, som administrerar stödet till forskningen, samt vidare den forskning som bedrivs vid universitetens och högskolornas institutioner.

Det har ibland påtalats att det råder en viss oklarhet beträffande de olika forskningsorganens ansvarsområden och befogenheter. Senast har i yttranden till statsutskottet med anledning av de motioner som behandlas i detta utlåtande både universitetskanslersämbetet och Ingenjörsvetenskapsakademien gjort uttalanden som styrker dessa förmodanden. En översyn av de forskningsadministrativa organens verksamhet bör därför komma till stånd. Detta påyrkas både i motionerna och i en reservation till statsutskottets utlåtande.

Denna reservation har biträttats av utskottets samtliga högerledamöter, men jag vill betona att det inte är fråga om något exklusivt högerönskemål. Jag vill därvid erinra om den liknande motion rörande forskningspolitikens framtida inriktning, organisation och administration som fru Sjövall väckte för ett par år sedan och som föranledde en mycket stor debatt här i kammaren. Majoriteten av kammarens ledamöter röstade den gången för bifall till den utredning som begärdes i motionen, under det att denna åsikt inte lyckats få majoritet i medkammaren.

Det vore därför inte något uppseende-

väckande om dagens reservation till statsutskottets utlåtande nr 168 skulle vinna kammarens bifall, trots att reservationen bara är undertecknad av utskottets högerledamöter. Snarare vore det sensationellt, om kammaren i dag två år efter den föregående stora forskningsdebatten skulle inta en annan ståndpunkt än kammarens majoritet då gjorde.

Jag skall inte ge mig in på någon större debatt om forskningspolitiken som sådan, eftersom det skulle bli en upprepning av den debatt som fördes för två år sedan, utan jag inskränker mig, herr talman, till att yrka bifall till reservationen¹.

Fröken OLSSON (s):

Herr talman! Som framgår både av herr Turessons yttrande och av den debatt som vi hade här för ett par år sedan och som han återopade råder det i sak inga delade meningar mellan utskottsmajoriteten och reservanterna. Vi är fullt överens om forskningens stora betydelse i vårt samhälle och om nödvändigheten av att tid efter annan göra en översyn av de olika organ som handhar den, av arbetsfördelningen mella dessa organ, deras kompetensområden o. s. v. Vad som skiljer oss åt är bara att utskottsmajoriteten inte tror att man vinner något väsentligt med att tillsätta den av motionärerna begärda utredningen.

Vi är också överens om att de slutliga avgörandena beträffande forskningens långsiktiga inriktning och prioriteringen mellan de olika forskningsområdena är en politisk bedömningsfråga och att dessa avgöranden måste ligga hos regering och riksdag. Åsikterna skiljer sig närmast om hur regering och riksdag skall få underlag för sina beslut. Utskottsmajoriteten anser att de organ som finns räcker till. Alla nödvändiga utredningar och förslag kan enligt vår åsikt komma från dessa organ, eventuellt på initiativ av regeringen eller forskningsberedningen.

Forskningspolitiken

Motionärerna har själva varit så tveksamma att de tagit tillbaka hälften av sin motion och bara ställt yrkande om den sista hälften. Även beträffande denna anser vi det emellertid tveksamt om man kan vinna något med den begärda utredningen, och därför yrkar jag, herr talman, bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Herr NORDSTRANDH (h):

Herr talman! Som motionär känner jag mig förpliktad att något kommentera motionerna angående forskningspolitiken — speciellt som jag tycker mig finna att såväl fröken Olsson, i ett sensationellt kort anförande, som utskottsmajoriteten i sin polemik mot motionernas syfte inte gjort dem den rättvisa de förtjänar.

De frågor, som aktualiserats genom motionerna, kan indelas i huvudsakligen två kategorier: forskningsplanering och forskningsorganisation. Ett av de forskningsorganisatoriska spörsmål, som tas upp i motionerna, gäller effektiviteten och samordningen i forskningsplaneringen och möjligheterna att lösa dessa funktioner tillfredsställande inom den nuvarande organisationsformen.

Universitetskanslersämbetet har uttalat sig till förmån för att forskningsplaneringen på regeringsnivå lämpligen bör omhändershas av organ av den nuvarande forskningsberedningens karaktär. Därvid ifrågasätter universitetskanslern dock, om forskningsberedningen, där man har att väga forskningsområde mot forskningsområde, är det lämpligaste organet i sitt nuvarande skick för en sådan planering.

Vad motionärerna önskar i linje med den frågeställningen är bl. a., att forskningsberedningens målsättning, arbetsformer och status klarlägges. Vi delar alltså inte utskottsmajoritetens uppfattning, att allt är väl beställt, och ställer oss, fröken Olsson, skeptiska till att beredningen, som utskottet hoppas, mot bakgrunden av gjorda erfarenheter suc-

cessivt skall ompröva sina former för verksamheten.

Som det nu är, har alltså regeringen till sitt förfogande en handplockad beredning. Ledamöterna i den är utvalda, får jag väl förmoda, efter rent personliga kvalifikationer, bedömda av regeringen, statsministern eller något statsråd. Dessa ledamöter föreställs vara, antar jag, objektiva, neutrala, politiskt obundna och sakliga. När regeringen vill få något besked av vetenskaplig natur eller träffa ett prioriteringsavgörande i vetenskapliga frågor vänder man sig till beredningen, antar jag. Det är i så fall bekvämt och ganska rogivande för regeringen. Medvetet eller omedvetet kan man alltså, när man tillfrågar vetenskapsmän om vissa saker, vända sig till dem som man hoppas skall ge det svar man vill ha.

Systemet faller på att det inte finns några helt objektiva vetenskapsmän. Vetenskapliga prioriteringsavgöranden blir till sist ofta — för att inte säga praktiskt taget alltid — politiska avgöranden.

Slutsatsen skulle alltså bli, menar jag, att forskningsberedningen, eller vilket slags organ vi nu skall ha, även öppet helt eller delvis politiserades — för att använda ett brutalt ord. Som fröken Olsson själv sade, är det trots allt ett politiskt avgörande man träffar när man prioriterar ett område för forskning framför ett annat. Den politiska bedömningen kan sålunda börja och börjar också åtskilligt tidigare än då regeringen och riksdagen träffar sitt avgörande.

Politiseringen kan ske så, att den nuvarande forskningsberedningen får inslag av parlamentariker från alla partier, som kanske helst är politiker och vetenskapsmän i förening. Den kan också ske så — det är en tanke som förts fram från bl. a. vetenskapligt håll — att vi har två forskningsberedningar, en tillsatt av regeringen och en av oppositionspartierna. De båda beredningarna skulle alltså få samma uppgifter — i

Forskningspolitiken

första hand vetenskapliga men också politiskt betingade överväganden i frågor med vetenskaplig anknytning.

Beredningarna borde, såsom det skisserats, inte ha någon beslutanderätt, men resultaten av deras diskussioner skulle offentliggöras; den mycket viktiga offentlighetsprincipen har inte på något sätt upprätthållits, när det gäller den nuvarande forskningsberedningen. Riksdagen respektive regeringen skulle sedan fatta sina beslut på grundval av diskussionerna i de olika frågorna.

En utredning om och därmed en förnyad ingående bedömning av forskningsberedningens sammansättning, status och befogenheter är alltså, som jag ser det, mycket önskvärd. Intet tyder på — därvidlag är jag oense med fröken Olsson och utskottsmajoriteten — att beredningen själv, som utskottet fromt förutsätter, ständigt omprövar formerna för sin verksamhet, långt mindre griper sig an med det som är det viktiga i sammanhanget, nämligen en principiell prövning av grundvalarna för sitt arbete.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen¹.

Herr KÄLLSTAD (fp):

Herr talman! Under senare år har det förts en alltmer intensiv diskussion om forskningens betydelse för samhällsutvecklingen både i vårt land och i andra länder. Det har också rests ökade krav på planering av verksamheten och ett nyttiggörande av uppnådda resultat liksom på större resurser för arbetet.

Forskningen är ju ett uttryck för kultursträvandena, men den är också i högsta grad en social aktivitet, med vars hjälp vi söker uppnå vissa sociala, d. v. s. samhälleliga, målsättningar. Den insikten måste, anser jag, prägla ett lands forskningsinsatser.

Man kan skilja mellan spontan forskning och beställd forskning. Spontan forskning har inget annat syfte än att öka kunskapsmassan; den utgår från

vetenskapens nuvarande läge och försöker lägga ytterligare en bit till vårt vetande. Den beställda forskningen avser att tillgodose ett speciellt syfte; det kan vara att bota cancersjukdomar, det kan vara fråga om att åstadkomma bättre jetplan eller större atombomber. Men både spontan forskning och beställd forskning kan vara grundforskning; spontan forskning är nästan alltid grundforskning.

Samhället har, såvitt jag kan förstå, på grund av sina kultursträvanden ett klart intresse av att stödja den spontana forskningen, bl. a. därför att spontana forskningsinsatser är en förutsättning för den beställda forskningen. Den spontana forskningen sker vid universitet och högskolor och vid en del statliga forskningsinstitutioner. Den avlönas via universitetens budget och via forskningsråden eller andra anslagsgivande organ. Fördelningen av anslagen mellan olika vetenskapliga områden måste alltid bli skäligen godtycklig. Politikerna får göra en grov fördelning på olika sektorer, och därefter måste man i stor utsträckning överlåta åt vetenskapsmännen att bestämma om forskningsanslagens fördelning.

I vissa fall dirigerar emellertid politikerna även den spontana forskningen mycket detaljerat. Jag tänker på inrättandet av akademiska tjänster, vilket ju kan få en effekt också på forskningen. I detta sammanhang kan man tala om behov av en översiktlig politik, som naturligtvis måste vara nära sammanlänkad med den högre utbildningens politik över huvud taget. Den beställda forskningen, som naturligtvis också i stor utsträckning sker vid universitet och högskolor, bör ses i relation till de sociala mål som den avser att främja. Det kan inte vara rimligt att fråga sig: Hur mycket skall vi satsa på social forskning? Hur mycket skall vi satsa på försvarsforskning? Den sociala forskningen måste avvägas mot andra insatser på den sociala sektorn,

Forskningspolitiken

t. ex. på kriminalvårdens område, och försvarsforskningen gentemot försvarssträvandena. Forskningen är ju ett medel — ett effektivt medel, hoppas man — att uppnå bestämda målsättningar. Från den utgångspunkten är det väl knappast ändamålsenligt att tala om en nationell forskningspolitik.

Forskningen måste ses som en del av de olika insatserna på skilda områden. Detta innebär emellertid inte att man inte i vissa sammanhang kan tänka sig en större samordning, vilken i sin tur kan kräva en ökad översikt som anger vilka insatser som görs, inte minst inom den enskilda sektorn. Gränsen mellan spontan och beställd forskning är aldrig så särskilt preciserad. Man skall vara medveten om att det knappast är möjligt att finna några kriterier för fördelning av forskningsanslag mellan skilda områden, lika litet som man kan finna motsvarande kriterier för hur mycket som bör satsas på t. ex. u-hjälp, försvar eller vad det nu kan röra sig om. Däremot kan man kanske finna kriterier för hur mycket som skall satsas på beställd forskning inom ett visst område: av försvarskostnaderna så och så många procent, av vårdkostnaderna så och så många procent o. s. v. Några fasta procenttal kan man väl aldrig räkna med.

Universitetskanslersämbetet säger i sitt yttrande att det har att ta ställning till prioritering av forskningsområden och forskningsprojekt. De erfarenheter som universitetskanslersämbetet samlat tycks inte ge stöd för tanken, att en uppdelning av forskningen i grundforskning och annan forskning i detta sammanhang skulle te sig meningsfull. Gränsen mellan den ena och den andra typen av forskning är konstgjord och när det gäller bestämda projekt i praktiken ofta omöjlig att följa.

Jag skulle särskilt vilja understryka en eller ett par saker som framgår av ämbetets utlåtande. Det gäller t. ex. behovet av ett intensivare samarbete mel-

lan universiteten och samhället i övrigt. Det torde föreligga ett stort behov av en sådan vidgad samverkan emellan statlig, kommunal och enskild praktisk verksamhet å ena sidan och universitetsforskningen å den andra, en samverkan som lämpligen kan utvecklas genom skilda slag av uppdragsverksamhet.

Jag skulle också vilja understryka en annan sak, och det gäller vad som i yttrandet sägs om det internationella samarbetet: »I det *internationella samarbetet*, först och främst i biståndsverksamheten, torde ett litet land som Sverige — med sina jämförelsevis begränsade resurser — kunna göra stora insatser genom att bidra med speciellt utbildad arbetskraft, experter, forskningsresultat samt annan kunskapsförmedling.»

Beträffande den motion som föreligger kommer ämbetet till slutsatsen att det inte finns skäl att utreda annat än vissa frågor angående de forskningsadministrativa organens uppbyggnad och verksamhetsformer. Däremot finner ämbetet det inte påkallat att låta frågor angående forskningsplanering ingå i ett sådant utredningsuppdrag. Det synes alltså som om ämbetet på denna punkt hyser en viss tveksamhet i fråga om framtiden. En fråga som vi här i riksdagen nu närmast har att bevaka är forskningens framtid i vårt land.

Fröken OLSSON (s):

Herr talman! Med anledning av herr Nordstrandhs anförande måste jag säga några ord. Han gjorde en skissering av två forskningsorgan, partipolitiskt sammansatta. Det är klart att forskare lika väl som alla andra medborgare har politiska åsikter och har full rätt att visa dem och naturligtvis också att i viss mån låta dem påverka sin inställning till vissa frågor, framför allt vad beträffar prioriteringen i fråga om forskning. Men det är ju lyckligtvis så, att just i fråga om forskningen har vi inom alla

Forskningspolitiken

partier i så hög grad gemensamma intressen, att det mycket sällan förekommer meningsskiljaktigheter efter strikt partipolitiska riktlinjer. Det är väl ändå det lyckligaste vare sig man vill kalla det att forskningspolitiken ligger över partierna eller att den skär tvärsigenom partilinjerna. Två sådana här partipolitiskt utsedda organ skulle enligt min mening i hög grad på ett icke lyckligt sätt politisera forskningspolitiken. Jag tror att det vore en stor olycka om vi fick något sådant.

Herr Nordstrandhs anförande här har ytterligare styrkt mig i min övertygelse, att vi inte skall ha den utredning som motionärerna föreslår.

Herr NORDSTRANDH (h):

Herr talman! Jag har inte, fröken Olsson, rekommenderat två forskningsråd utan framförde endast tanken härpå som ett av de förslag som framkommit i diskussionen. Fröken Olsson och jag tycks dock vara överens om att avgörandena i vetenskapliga prioritetsfrågor, då ett stort vetenskapligt område ställs mot ett annat, till sist onekligen ändå blir så att säga politiska bedömanden. Man kan inte säga, att det bara är fråga om ett vetenskapligt bedömande, ty i det ingår tvevelsutan den syn på samhället som vederbörande har — vad han vill att samhället skall omfatta, hur det skall utvecklas, vad som är av betydelse för det o. s. v.

Det återstår dock den andra möjligheten, som skulle tas upp av en utredning, nämligen att vidga den nuvarande forskningsberedningen så, att den öppet innefattar även forskare och politiker av annan kulör och inriktning än vad som nu synes mig vara vanligast. Att försöka uppehålla en teori eller en tanke om fullständig vetenskaplig objektivitet är en chimär — alldeles som om vederbörande gjorde sina bedömningar sittande på en molntapp ovanför den verklighet, där han själv är engagerad.

Härmed var överläggningen slutad.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till reservationen 1); och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Turesson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 168, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit reservationen 1) av herr Kaijser m. fl.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Herr Turesson begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 172 ja och 28 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 15

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 169, i anledning av motion angående samordning av den statliga verksamheten avseende kustområdena,

nr 170, i anledning av motioner om utredningar beträffande vissa åtgärder i syfte att främja exporten,

nr 171, i anledning av motioner angående utredningar om effektivisering och rationalisering inom statsförvaltningen,

nr 172, i anledning av motioner om

Supplementärt vederlag till vissa landsfiskaler — Skydd för arbetstagare mot obefogad uppsägning m. m.

pension åt förra byråföreståndaren vid Centralbyrån i Lund för populärvetenskapliga föreläsningar Anna-Brita Pontén, samt

nr 173, i anledning av motion om livränta åt f. d. lettiske löjtnanten Edwin Alksnis.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 16

Supplementärt vederlag till vissa landsfiskaler

Föredrogs statsutskottets utlåtande nr 174, i anledning av motion angående supplementärt vederlag till vissa landsfiskaler.

Sedan utskottets hemställan föredragits anförde

Herr DICKSON (h):

Herr talman! Det här är ett mycket invecklat ärende och jag kan inte säga att jag begriper det helt och hållet. Jag har dock fått en känsla av att det kan ha begåtts ett formellt misstag i denna fråga i början av 1940-talet. Jag har därför medverkat till att föra fram detta ärende för riksdagen, trots att riksdagen torde ha behandlat det någon gång tidigare. Dessutom har det varit uppe hos Kungl. Maj:t. Resultatet blev emellertid negativt.

Utskottet har nu vänt sig till statens avtalsverk för att få ledning i frågan. Avtalsverket började sin verksamhet 1965, och av naturliga skäl har man där inte brytt sig om att forska i det förflutna utan har bara avstyrkt motionen såvitt på verket ankommer. Det kan jag inte säga något om. Vidare har ytterligare en instans tillfrågats, som likaledes har avstyrkt.

Jag har egentligen bara för mitt samvetes skull velat säga att jag har haft vissa tvivel, och jag hoppas att utskottet

nu har kommit fram till ett riktigt och rättvist resultat i denna fråga.

Herr talman! Jag har inte något yrkande.

Vidare yttrades ej.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 17

Föredrogs vart för sig statsutskottets utlåtande nr 175, i anledning av motioner om effektivare utnyttjande av väganslagen; och

första lagutskottets utlåtande nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med anledning av Sveriges tillträde till konventionen den 19 maj 1956 om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg, m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 18

Skydd för arbetstagare mot obefogad uppsägning m. m.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 67, i anledning av motioner om skydd för arbetstagare mot obefogad uppsägning m. m.

Andra lagutskottet hade behandlat nedanstående fem till lagutskott hänvisade motioner, som rörde frågor om anställningstrygghet.

1) Motionerna I:80 av herr *Werner* och II:68 av herr *Hermansson m. fl.*, vari yrkades, »att riksdagen i skrivelse till regeringen begär skyndsamt utredning och förslag till lagstiftning om obligatorisk uppsägningstid av minst sex månader vid avskedanden».

2) Motionerna I: 680 av herr *Dahlén* och fru *Hamrin-Thorell* och II: 877 av fru *Nettelbrandt m. fl.*, vari yrkades, »att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en utred-

Skydd för arbetstagare mot obefogad uppsägning m. m.

ning om ökat skydd för arbetstagare mot obefogade uppsägningar och om uppsägningsskydd samt att för riksdagen framlägges de förslag vartill en dylik utredning kan ge anledning».

3) Motionen II:515 av herr *Lorentzon m. fl.*, vari yrkades, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en utredning av frågan om att genom ett lagfäst skydd ge de äldre och handikappade en tryggare arbetsanställning».

Utskottet hemställde, att förevarande motioner

A. I:80 och II:68,

B. I: 680 och II: 877 samt

C. II:515

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av fru *Hamrin-Thorell* samt herrar *Blom*, *Rimmerfors* och *Jonsson* (samtliga fp), vilka ansett, att utskottet bort hemställa,

I) att riksdagen med bifall till motionerna I: 680 och II: 877 samt i anledning av motionen II: 515 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en utredning angående behovet av lagstiftning om ökat skydd för arbetstagare mot obefogade uppsägningar och om uppsägningsskydd, samt

II) att motionerna I: 80 och II: 68 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr **JONSSON** (fp):

Herr talman! I förevarande utlåtande från andra lagutskottet behandlas några motioner som gäller tryggheten för anställda samt frågan om skyddet vid obefogad uppsägning från anställning. I motionsparet I: 680 och II: 877 har exempelvis hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en utredning om ökat skydd för arbetstagare mot obefogade uppsägningar.

Samtliga motioner har avstyrkts av utskottet under den motiveringen att större delen av arbetsmarknaden är reglerad genom avtal mellan arbetsgivar- och arbetstagarparterna, som har träffat överenskommelser vilka reglerar en del av de problem och frågor som kan uppkomma vid friställning av arbetskraft. Det skall också sägas att de avtal som träffats i det fallet har inneburit förbättringar.

I nämnda motionspar framhålles att man för vissa grupper inte har kommit fram till en tillfredsställande ordning. Detta gäller främst personal och anställda som inte omfattas av de träffade överenskommelserna. Eftersom en av motionärerna senare kommer att tala utförligare för motionerna skall jag nu bara inskränka mig till att yrka bifall till den reservation som fogats till utskottets utlåtande. Vi säger i den reservationen att det alltjämt finns en del brister i anställningstryggheten och att det därför är befogat att de frågor som tas upp i motionerna I: 680 och II: 877 blir föremål för en noggrann genomgång, varvid man bör sikta på att angripa problemen förutsättningslöst utan direkt inriktning på lösning genom lagstiftning.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till den vid andra lagutskottets utlåtande fogade reservationen.

Fru **NETTELBRANDT** (fp):

Herr talman! Denna fråga har återkommit vid flera tillfällen. Trots att det uppnåtts rätt väsentliga förbättringar av sådant slag som önskats av de avtalslutande parterna har, inte minst mot bakgrunden av det aktuella samsättningsläget, tyngden i kraven på åtgärder accentuerats. På flera stora arbetsområden förekommer det en stor oro, särskilt bland de äldre anställda. Med äldre menar jag då inte bara gamla utan också de icke längre helt unga. Dessa kategorier blir lättast arbetslösa och har det också svårast att få en anställning igen.

Skydd för arbetstagare mot obefogad uppsägning m. m.

Det är inte acceptabelt att åldern blir en vanlig kassationsgrund på arbetsmarknaden. Jag vet att man för närvarande inom olika organisationer — också på arbetsgivarsidan — fäster stort avseende vid dessa problem och att det på en del håll pågår ett internt utredningsarbete. Trots att man framför allt 1964 fick till stånd mycket väsentliga förbättringar i avtalen när det gäller trygghetsfrågorna, vet jag att det finns många som förut enbart anslöt sig till avtalslinjen men som nu är benägna att ompröva sin ställning och i stället till och med stödja kravet på en lagstiftning. Det har nämligen visat sig att de resultat man kunnat nå avtalsvägen inte räckt till.

På det statliga området, som ju ofta brukar åberopas såsom idealarbetsmarknaden, gjorde TCO i början av detta år en framställning till avtalsverket om trygghetsfrågorna. Man pekade i denna framställning på den mycket klara tendens som förekommer att alltmör utnyttja lösligare anställningsformer än den ordinarie, vilket medfört att anställningstryggheten i statstjänst också formellt fått ett annat och mindre fast innehåll än tidigare.

På t. ex. hela det stora skolområdet har staten ännu inte löst frågan om ordningsföljden vid de uppsägningar, som med nödvändighet måste göras, vilket medför att många lärare i vårt land, som varit anställda kanske t.o.m. ett decennium eller mer på samma plats och verkligen rotat sig i tillvaron, kan få leva i otrygghet och rädsla för att plötsligt bara skickas i väg.

Det finns också udda fall av många slag från många olika arbetsområden, vilkas behandling förefaller djupt upprörande. Jag skall tillåta mig att nämna bara ett exempel, som jag tar från journalistvärlden. En journalist från en stor veckotidning blev efter elva års arbete i ledande ställning på samma tidning, med upplagestegringar, inkomstökningar och andra direkta bevis

på framgång och uppskattning, uppsagd. Det kom först från direktionen ett lika vänligt som envist erbjudande om ett sabbatsår som tack för fint arbete. Efter mycken tvekan accepterades detta sabbatsår. När halva året hade gått kom en uppsägning från företagets ledning.

Så här skriver den berörda journalisten i ett brev: »Vad var det då som hade hänt? Jag vet det inte. Och jag vet inte ännu i denna dag varför jag blev uppsagd. Faktum kvarstår dock att i dagens Sverige kan ett företag utan några som helst skäl säga upp en anställd.» Och det är ju på principen om den fria uppsägningsrätten som vår rätt ännu vilar.

Har då inte alla uppsägningar ändå ett objektiva skäl i grunden? Ja, låt mig ta ett annat fall, som har blivit prövat av arbetsdomstolen för ett par år sedan och där man alltså med hjälp av reglerna i avtalet kunnat se vad det egentligen rörde sig om.

Det hade på fritiden blivit en dispyt mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. Arbetsgivaren var festplatschef och den anställde tjänstgjorde som tombolakontrollant. Dispyten gällde från början ersättning för arbete på kvällen men vidgades sedan till många andra ting, och så kom uppsägningen. Arbetsdomstolens behandling av ärendet ledde fram till slutsatsen, att det i detta fall inte förelåg godtagbara skäl för en uppsägning.

Det finns flera sådana fall som visar att det kan vara för arbetet fullständigt ovidkommande orsaker till att plötsligt tryggheten för en person och hela hans familj blir raserad. I det fall jag nyss redogjorde för gick det ju att lösa problemet på ett tillfredsställande sätt tack vare avtalet, men alla människor omfattas inte av något avtal. En del tillhör inte någon organisation — och det har de ju rätt till —, andra tillhör en organisation utan trygghetsavtal. Och inte heller hela LO-området om-

Skydd för arbetstagare mot obefogad uppsägning m. m.

fattas av hela huvudavtalet, eftersom Byggnadsarbetareförbundet, Transportarbetareförbundet och de grafiska facken inte undertecknat avtalet. I utskottsutlåtandet görs också mycket riktigt ett påpekande i detta avseende. I en del fall kan det vidare vara så att arbetsgivaren inte tillhör någon organisation. Mönstret är alltså ganska brokigt.

Men det finns många som står utanför möjlighet till trygghet även om de omfattas av gällande avtal. I augusti i år gjorde TCO-ordföranden Otto Nordenskiöld ett uttalande inför socialdemokratiska partiets tjänstemannaråd där han framhöll att skyddet mot obefogade uppsägningar är relativt dåligt utformat i vårt land. Problemet bör angripas med större frigjordhet, menade herr Nordenskiöld. Och utan att direkt fordra lagstiftning, så menar TCO att en offentlig utredning om denna fråga är påkallad.

Det står många människor bakom detta TCO-krav. Skall det verkligen år efter år bara nonchaleras? Redan vid remissbehandlingen av den motion i ärendet som jag väckte 1962 uttalade TCO att organisationen fann rättstillståndet på området långtifrån tillfredsställande och ansåg att det skulle vara av synnerligt värde om ifrågavarande problemkomplex blev föremål för en allsidig utredning. Och trots de förbättringar, som obestriddligen har skett sedan dess, står man alltså fast vid att det finns behov av en utredning.

I någon av de många debatter som förts här i riksdagen om uppsägningskyddet har det sagts att det inte är någon mening med att tänka på lagstiftning då det föreligger ett avtal som fungerat i huvudsak tillfredsställande för LO:s medlemmar.

Men jag kan inte se annat än att vi som riksdagsledamöter är skyldiga att ta hänsyn till en vidare krets än en organisations medlemmar, även om den organisationen är stor. Enligt mitt sätt

att se är redan en enda människas otrygghet tillräcklig motivering för att gripa sig an problemet, och här gäller det krav från många människor.

Tidsaspekten har också åberopats i debatterna. Det sades t. ex. 1962 att en utredning skulle ta ett par år och att det sedan skulle ta ett eller ett par år innan riksdagen fattat beslut. Vi skulle alltså enligt det tidsschemat ha varit färdiga ungefär 1966, och det hade onekligen varit en styrka för alla dem som i dag upplever otryggheten i anställningen.

Andra lagutskottets motiveringar i år för att avfärda frågan är varken särskilt nya eller särskilt spännande. Frågorna lämpar sig bäst för en reglering avtalsvägen, anför utskottsmajoriteten. Ja, men alla har inte avtal. Utvecklingen har visat att man kunnat skapa en ordning med betydande skydd, framhåller utskottsmajoriteten vidare. Ja, men skyddet är inte tillräckligt, och det gäller inte alla. »Det är emellertid inte utan vidare givet att lagstiftning är den effektivaste metoden.» Nej, men yrkandet gäller inte heller lagstiftning utan utredning. Frivilliga överenskommelser har sådana fördelar, att lagstiftning inte bör aktualiseras förrän det ådagalagts att man inte nått en godtagbar lösning, säger utskottsmajoriteten. År efter år har man kunnat konstatera att tryggheten inte är realiserad för alla. Hur länge skall man vänta innan detta kan anses tillräckligt ådagalagt för utskottet? Jag är ganska övertygad om att man kan hålla på detta sekel ut och säga att man först skall försöka med förhandlingar och dessutom påvisa att det har blivit bättre med förhandlingar. Men lika fullt kommer det med all säkerhet att finnas en restpost.

En utredning skulle kunna kartlägga hur många personer som står utanför trygghet genom avtal och varför de gör det. Den skulle också kunna kartlägga vad det är som kvarstår av trygghet även med tillämpning av gällande avtal.

Skydd för arbetstagare mot obefogad uppsägning m. m.

Den skulle kunna redovisa aktuella erfarenheter från andra länder, där man har hunnit betydligt längre än vi har gjort i Sverige. Om en utredning efter slutförandet av sitt arbete skulle förordna en lagstiftning skulle denna självfallet kunna vara av dispositiv karaktär. Alla fördelar med frivilliga överenskommelser skulle alltså kunna bevaras.

Det absolut vanligaste på svensk arbetsmarknad är att gjorda uppsägningar både är nödvändiga och har skötts snyggt. Jag vill också tillfoga att det självfallet inte ligger i någons intresse att man har ett sådant statiskt betraktelsesätt att man motsätter sig alla förändringar för de anställda. Vissa förändringar kan vara synnerligen nödvändiga när det gäller att tillgodose berättigade krav på effektivitet. Men antalet direkt obefogade uppsägningar är för stort för att man skall kunna negligera frågan. Risken blir också, som jag redan framhållit, accentuerad i ett ovisst sysselsättningsläge som vi har särskilt i år.

Herr talman! Av det anförda framgår att jag anser det obegripligt att utskottsmajoriteten inte vill förordna åtminstone en sådan utredning som föreslås i reservationen. Jag instämmer i herr Jonssons yrkande om bifall till denna.

I detta anförande instämde herr *Nihlfors* (fp).

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Bland de motioner som behandlas i andra lagutskottets utlåtande nr 67 återfinns också motioner från vänsterpartiet kommunisterna, nämligen motionsparet nr I: 80 och II: 68, vari yrkas »att riksdagen i skrivelse till regeringen begär skyndsamt utredning och förslag till lagstiftning om obligatorisk uppsägningstid av minst sex månader vid avskedanden», och motion nr II: 515, vari yrkas »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måste hemställa om en utredning av frågan om att genom ett lagfäst skydd ge de

äldre och handikappade en tryggare arbetsanställning».

Motionerna är inspirerade framför allt av det otrygghetstillstånd som är rådande i anställningen. Trygghet har numera blivit ett honnörsord, som på senare år kommit till allt flitigare användning. Ju oftare det används, desto otryggare tycks förhållandena bli för många av de anställda. Företag lägger ned driften eller flyttar till utlandet. Under rationaliseringens täckmantel sker också massavskedanden. Det blir samhällets uppgift att träda till för att skapa någon form av trygghet för de avskedade, då det privata näringslivet inte längre tar något ansvar för de anställda.

Dessa missförhållanden är inte längre enbart ett norrlandsproblem, även om de är särskilt markerade i denna del av landet. Oryggheten i anställningen har givetvis att göra med den närings- och lokaliseringspolitik som bedrivs, men ytterst är det ekonomiska systemet i vårt land orsaken.

Utskottet hänvisar i sitt utlåtande till de mycket begränsade lagregler som gäller och menar att frivilliga överenskommelser är den mest framkomliga vägen. Om så är fallet, varför saknas då i avtalen exempelvis stadganden om minst sex månaders uppsägningstid? Någon brist på intresse från fackföringshåll beror det i varje fall inte på.

En omfattande opinion har under senare år drivit fram en förbättring och tvingat företagen att inom en mer rimlig tid än tidigare ge varsel om nedläggning eller väsentlig driftinskränkning, varvid överenskommelse om varseltider träffats. Men det är inte därför självklart att uppsägningstid stipuleras vid alla företag. När det gäller mindre företag och i fråga om begränsade avskedanden känner den enskilde inte den trygghet som ett lagstadgande skulle medföra. Inte ens vid omfattande avskedanden hos större företag tillämpas någon längre varseltid än vad avtalen

Skydd för arbetstagare mot obefogad uppsägning m. m.

stipulerar. Jag skulle i detta sammanhang vilja hänvisa till de förhållanden som råder för skogsarbetarna. På detta område väcker massavskedanden inte alls samma uppmärksamhet som då ett företag nedlägger driften, trots att då det gäller skogsarbetare antalet friställ-da kan vara vida större.

I augusti i år avskedade exempelvis Svenska cellulosaaaktiebolaget 284 skogsarbetare med endast åtta dagars uppsägningstid, men detta väckte ingen som helst uppmärksamhet i massmedia. Under de senaste fem åren har cirka 2 000 helårsanställda skogsarbetare blivit friställda enbart i Västernorrlands län. SCA svarar för de flesta. Under samma tid har ungefär lika många deltidsanställda fått sluta sina anställningar. I detta fall har de flesta varit småbrukare med skogsarbete som nödvändig inkomstkälla.

Cellulosakoncernen använder metoden att invägga de anställda skogsarbetarna i säkerhet för att sedan, relativt kort tid efteråt, slå till så mycket kraftigare. Det är beklämmande att konstatera hur SCA:s egen tidning tio månader innan dessa massavskedanden ägde rum förklarade att det inte var aktuellt med några som helst avskedanden. De helårsanställda skogsarbetarna skulle nämligen kunna räkna med full sysselsättning i fortsättningen. Den 7 mars i år förklarade SCA-tidningen, att det enligt den prognos som man gjort upp för det framtida arbetskraftsbehovet i skogen skulle vara 3 000 skogsarbetare år 1975. Så kom massavskedandena några månader senare, och i dag — sju år innan den utsatta tiden utgått — är man vid SCA nere i de 3 000 skogsarbetare som företaget angav i sin prognos för år 1975.

Herr talman! Jag har velat nämna detta som ett exempel på att hade det funnits en lagstiftning om minst sex månaders obligatorisk uppsägning, skulle säkerligen ledningen för SCA inte ha uppträtt så nonchalant mot sina

skogsarbetare som i verkligheten skett. En lagstiftning på detta område skulle medföra större trygghet för den anställda precis på samma sätt som då det gäller värnpliktiga eller andra grupper i liknande fall, då lagregler om uppsägning finns.

Vari skulle olägenheterna med att lagfästa en viss uppsägningstid bestå? Den frågan är berättigad. Vi har ju redan lagstiftning om semester och om arbetstid. — Samhällsmedborgarna omgärdas av inte så få lagbestämmelser som tillvaratar deras intressen, men då det gäller denna elementära trygghetsfråga vill man inte vara med. Vi kan för vår del inte finna några rimliga skäl till att detta trygghetskrav inte lagfästes.

Vår andra motion i detta sammanhang — det gäller motionen nr 515 i denna kammare — behandlar skyddet av den äldre arbetskraften samt de handikappade. Tillåt mig, herr talman, att även i anslutning till denna motion börja med exemplet skogsarbetarna.

För kort tid sedan hade skogsarbetarna i östra Jämtland — det var avdelning 18 — representantskapsmöte. Därvid konstaterades, att enbart under det senaste året över 200 skogsarbetare hade friställts, som det så vackert heter, inom denna fackavdelnings verksamhetsområde. Friställningarna hade till stor del drabbat den äldre arbetskraften. Detta styrkes av det faktum, att av dessa avskedade skogsarbetare mellan 80 och 90 kommer att få avgångsvederlag. Otryggheten bland skogsarbetarna är så stor, att man vid denna sammankomst var överens om att i avtalsrörelsen ge trygghetsfrågorna prioritet och låta tidlönerna komma i andra hand. Man fattade även beslut om att tillställa avtalsrådet denna rekommendation.

Otryggheten måste vara synnerligen stor, då skogsarbetarna med sitt låga löneläge i förhållande till det verkliga slit som en skogsarbetare måste utföra

Skydd för arbetstagare mot obefogad uppsägning m. m.

ställer trygghetsfrågorna främst och lönevillkoren först i andra hand.

Jag skulle gärna vilja anföra några rader ur det uttalande, som denna fackliga organisation beslutade om: »Lagstiftarna måste finna former för att lagstifta om skydd för den äldre arbetskraften mot omotiverade friställningar av äldre arbetskraft som sker i spekulativt syfte.» Uttalandet är, såsom framgår av det citerade, helt i linje med de yrkanden som vår motion nr 515 ställer.

Införandet av permitteringslön har medfört, att permitteringarna i skogen har upphört. Skogsbolagen avskedar folk i stället, och då framför allt den äldre arbetskraften. Avdelning efter avdelning inom Skogsarbetareförbundet ställer inför den nu aktuella avtalsrörelsen frågan om trygghet i anställningen främst. Skogsbolagen, och kanske främst SCA, har uppträtt skandalöst mot sin arbetarstam genom de omfattande avskedanden som har företagits under senare tid.

Den äldre arbetskraften drabbas hårt oavsett inom vilket yrke avskedandena sker. Jag har dock velat anföra skogsarbetarna som exempel, då de tillhör en grupp som i de flesta fall glöms bort.

Det har blivit alltmera klart, allteftersom samhället byggt ut sina positioner på arbetsmarknaden och inom lokaliseringpolitiken, att de privata storföretagen anser, att det inte alls är deras uppgift att svara för sysselsättningen av de avskedade, utan att det i stället är samhället som skall klara av den uppgiften då dessa företag ställer hundratals, ja tusentals anställda utan arbete. In i bilden kommer återigen samhällets roll som hjälpgumma.

Den äldre och handikappade arbetskraften har fått det synnerligen svårt och otrött på arbetsmarknaden. Undersökningar som gjorts visar att många företag i sin anställningspolitik inte tolererar några som helst handikapp hos den arbetssökande.

Storföretag kan uppträda nästan egenmäktigt mot den äldre arbetskraften. Jag vill i detta fall anföra SCA:s handlande som ett skrämmande exempel. Denna koncerns industrier Wifstavarv-Östrand tillställde för en tid sedan ett hundratal äldre arbetare en skrivelse med innebörden: Ta avgångsvederlag och sluta nu — eller stanna ett tag till och bli avskedad senare utan vederlag! I AFA-bestämmelserna heter det emellertid att förutsättningen för att bidrag skall utgå är att »arbetstägaren skall av arbetsgivaren ha uppsagts på grund av driftsmässig förändring och av denna anledning skilts från sin anställning hos företaget utan eget förvållande eller egen vilja». Uppmaningen till de tillskrivna att söka avgångsvederlag synes således till och med strida mot ifrågavarande bestämmelser.

Herr talman! Jag skulle kunna anföra en rad ytterligare exempel på den orimliga anställningspolitik som företagen använder gentemot den äldre och handikappade arbetskraften, men det anförda får räcka.

I den reservation som är bifogad utskottsutlåtandet talas det även till förmån för vår motion nr 515, men då det i samma reservation i motiveringen under punkt a) talas om »att problemen skall angripas förutsättningslöst utan direkt inriktning på lösning genom lagstiftning» kan vi inte ge vårt stöd åt reservationen i den delen utan yrkar bifall till motionerna I: 80 och II: 68. Däremot yrkar vi bifall till reservationens yrkande under I.

Herr FREDRIKSSON (s):

Herr talman! De motioner som behandlas i detta utskottsutlåtande har alla ett mycket vällovligt syfte, vilket inte skall bestridas. Motionärerna vill stärka tryggheten för de anställda.

I folkpartimotionen och i herr Lorentzons motion värnas speciellt om de äldre och de handikappade. Som fram-

Skydd för arbetstagare mot obefogad uppsägning m. m.

går av utskottsutlåtandet är utskottet helt ense med motionärerna när det gäller önskemålet att skapa trygga anställningsförhållanden. På den punkten råder ingen tvekan.

Oenigheten gäller alltså inte målet utan medlen, d. v. s. metoderna för att stärka anställningstryggheten. Motionärerna vill ha lagstiftning, medan utskottet menar att man i första hand bör söka komma till rätta med frågan genom överenskommelser mellan arbetsmarknadens parter.

Det är intressant att konstatera att det råder en viss skillnad mellan folkpartimotionen och den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen. Motionen synes vara inriktad på en lösning genom lagstiftning, medan det i reservationen sägs att problemen skall angripas förutsättningslöst, d. v. s. utan direkt inriktning på lagstiftning. Det finns i reservationen alltså en glidning mot utskottets ståndpunkt.

När utskottet förordar att frågan primärt skall lösas genom avtal, bygger det sitt ställningstagande på en värdefull tradition inom den svenska arbetsmarknaden. De stora organisationerna i Sverige har på ett i världen enastående sätt lyckats lösa sina inbördes problem förhandlingsvägen. Frågan om uppsägningsskydd utgör en god illustration av hur man i den s. k. Saltsjöbadsandans tecken i stort sett lyckats bemästra ett problem som varit föremål för stridigheter alltsedan fackföreningens barndom.

Fru Nettelbrandt sade att man inte skall vara så statisk att man inte kan gå med på förändringar, och det är naturligtvis riktigt. Men jag vill peka på det förhållandet att den fria uppsägningsrätt, som arbetsgivarna ursprungligen hade, har undan för undan mjukats upp. I dag gäller i praktiken inte fri uppsägningsrätt för organiserad arbetskraft. Det fordras ett godtagbart skäl för att en uppsägning skall vara giltig, och i sista hand kan tvist om sådant

skäl föras till särskild skiljenämnd. Denna avgör då med bindande verkan saken. Är uppsägning ogiltig utdömes också skadestånd. Även för de offentligt anställda gäller att endast objektivt godtagbara skäl får anföras för uppsägning. Det kan vara värt att notera som ett bevis på parternas förmåga att förhandla sig till lösningar i uppsägningsfrågor, att sedan skiljenämnden skapades år 1964 endast 10—15 fall förts till nämndens prövning; i övrigt har frågorna lösts förhandlingsvägen.

Med det sagda har jag velat visa att allt inte är gott och väl i fråga om anställningstryggheten i dag; mycket återstår fortfarande att uträtta. De smidigaste och för olika branscher bäst lämpade lösningarna anser jag emellertid att man når avtalsvägen. Lagstiftning bör tillgripas — det har utskottet tidigare uttalat, och man är fortfarande av den uppfattningen — endast om avtalsvägen visar sig oframkomlig. Vi kan aldrig komma ifrån arbetsgivarnas rätt att i vissa fall säga upp arbetskraft. Vid arbetsbrist måste de kunna avskeda folk; en motsatt regel skulle motverka rationaliseringar och naturligtvis starkt hämma näringslivet. Däremot kan vi verka för att den anställdes rätt till inkomst och arbete i möjligaste mån tillvaratas, och här kommer åtgärder som avgångsvederlag, omskolning, arbetslöshetsersättning etc. in i bilden. På dessa områden har samhället vid sidan av organisationerna en stor uppgift att fylla. Även reglerna om varselskyldighet vid driftinskränkningar är av betydelse, och på det området finns sedan i våras en överenskommelse om att utsträcka varseltiden.

I sitt anförande nämnde fru Nettelbrandt ett antal fall som skulle visa att det är ganska illa ställt på detta område. Jag har redan medgivit att tryggheten inte är fullkomlig, men jag har också pekat på att organisationerna har möjligheter att förbättra denna. Jag är övertygad om att för den händelse

Skydd för arbetstagare mot obefogad uppsägning m. m.

Landsorganisationen anser lagstiftning nödvändig kommer denna organisation också att göra framställning därom.

Herr Lorentzon nämnde också exempel på uppsägningar som han fann orimliga. Visst finns det sådana fall, det skall inte bestridas, men det är inte säkert att en lagstiftning skulle vara den smidigaste lösningen. Även här uppkommer speciella problem som kan vara svåra att bemästra för de domstolar som skulle få pröva dessa frågor.

Herr Lorentzon frågar varför bestämmelse om sex månaders uppsägningstid saknas i avtalen. Det beror förmodligen på att man på arbetstgarsidan inte velat acceptera en så lång uppsägningstid som sex månader; skall det vara en stadgad uppsägningstid, utgår jag ifrån att den måste vara ömsesidig, och det har man på arbetarhåll inte velat vara med om. Därför har uppsägningstiden enligt bestämmelserna blivit kortare.

Herr talman! Sammanfattningsvis kan man alltså säga att anställningstryggheten är en viktig sak — jag understryker det — som förtjänar uppmärksamhet. Det är svårt att uppnå idealtillståndet, men jag betvivlar att vi i detta land skulle ligga så långt efter andra länder som fru Nettelbrandt påstår.

Utskottet anser att frågan om uppsägningsskydd i första hand bör lösas av arbetsmarknadens parter och att dessa hittills inte ådagalagt en sådan bristande förmåga att lösa dessa frågor att det finns anledning att aktualisera en lagstiftning. Jag upprepar än en gång, att om Landsorganisationen anser en lagstiftning befogad så är jag övertygad om att den kommer att göra en framställning härom.

Med det sagda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fru NETTELBRANDT (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fredriksson ville göra en viss distinktion mellan å ena sidan reservationen och å andra sidan motionen. Personligen är jag mycket tillfredsställd med den skrivning som reservationen fått; man begär där en utredning utan direkt inriktning på lagstiftning. Jag är inte främmande för en lagstiftning, därest en sådan skulle visa sig nödvändig. Men att utredningen direkt skulle ta sikte härpå anser jag vara felaktigt. Många människor har emellertid missuppfattat motionsyrkandena, som ingalunda innehåller ett krav på utredning om lagstiftning, och om herr Fredriksson läser motionen noga skall han finna att den innehåller krav på en utredning av hela denna problematik. Jag är också mycket glad och tacksam för att detta så klart kommit till uttryck i reservationen, att det inte behöver kvarstå något missförstånd på den punkten.

Vidare sade herr Fredriksson, att det i dag i praktiken inte finns någon fri uppsägningsrätt. Jag skulle vilja rekommendera herr Fredriksson att fråga sin partikollega statsrådet Geijer om den saken. När denna fråga förra gången debatterades i riksdagen gjorde han ett mycket klart uttalande på den punkten. Trots alla de modifikationer som för närvarande finns är detta dock svensk rättsståndpunkt i dag. Jag skall inte upprepa vad jag tidigare utvecklat om de fall där denna rättsgrundsats blivit den gällande.

Herr Fredriksson betvivlade också att vårt land skulle ligga så dåligt till i denna fråga jämfört med andra länder. Jag vill även på den punkten hänvisa till statsrådet Geijer. Fråga honom om den saken! Han har gjort många bra uttalanden kring dessa frågor. Detta är alltså inte bara mina slutsatser, utan de går att finna på närmare håll.

Det var verkligen mycket belysande när herr Fredriksson — jag tror vid två tillfällen — i sitt anförande sade, att om Landsorganisationen anser en lag-

Skydd för arbetstagare mot obefogad uppsägning m. m.

stiftning nödvändig så kommer den att göra en framställning härom och — underförstått — då kommer behandlingen av hela denna fråga att bli en annan än för dagen. Jag tycker att det är minst sagt betänkligt om vi här i riksdagen agerar som företrädare för vissa grupper och nära nog, bokstavigt talat, struntar i andra mycket betydande gruppers krav. Jag vill återigen hänvisa till vad herr Nordenskiöld sade på det socialdemokratiska partiets tjänstemannakonferens. Detta krav upprepadet av herr Nordenskiöld på TCO:s senaste representantskap, och det väckte ingen gensaga.

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det verkar på mig som om herr Fredriksson hade fattat vår motion och våra krav fel; vi anser att en lagstiftning är bästa sättet att lösa den fråga vi nu behandlar. Herr Fredriksson sade att anledningen till att något stadgande om sex månaders uppsägning inte finns i kollektivavtalen är att arbetarna själva inte velat ta in detta i avtalet, därför att samma uppsägningstid måste gälla vare sig uppsägningen görs av arbetstagarna eller av arbetsgivarna. Nej, så har vi aldrig skrivit i vår motion. Den uppsägningstid vi nu diskuterar gäller ju driftsnedläggningar, då storföretagen och storfinanserna bollar med de anställda precis som de vill. Det är här vi vill ha en lagstiftning, som förbjuder arbetsgivarna att vidta dylika åtgärder utan en längre uppsägningstid, och vi föreslår att denna skall vara sex månader. Jag har ju i mitt tidigare anförande med en hel rad exempel visat vilka resultat missförhållandena kan få för bl. a. skogsarbetarna. Vi har inte alls tänkt oss något kollektivavtal i detta fall; vi vet att det inte går att få in sådana bestämmelser i ett kollektivavtal. Vi vill ha en lagstiftning som skyddar den personal som avskedas vid driftsnedläggningar. Jag är fullt medveten om

att denna fråga, som har så stor betydelse för de anställda, inte är mogen för en lösning i dag. Men vi tror att problemen kommer att lösas. Hur snart det kommer att ske beror på den opinion som arbetarna själva underifrån kan skapa.

Jag såg i dagens morgontidningar att det utskott som behandlar vår motion om lägre pensionsålder för gruvarbetarna nu har beslutat villfara motionens begäran och tillsätta en utredning. Jag är övertygad om att motionen inte hade fått den behandlingen om inte Sara Lidman i sin bok »Gruvan» gjort sina verkligt avskräckande avslöjanden, som givit genljud i svenska massmedia och som faktiskt skapat en omfattande opinion bland gruvarbetarna. Jag har redan tidigare hänvisat till att skogsarbetarnas fackföreningar i dag kräver lagstiftning helt i linje med den som föreslås i vår motion. Även om herr Fredriksson har svårt att i dag försvara utskottets handlande kommer denna fråga ändå till slut att få sin lösning.

Herr FREDRIKSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Fru Nettelbrandt skall väl inte försöka bestrida att det har skett en glidning ifrån motionen till reservationen; i motionen begär man ju en utredning om uppsägningsskydd och ett förslag till riksdagen, och skall man framlägga ett förslag till riksdagen så måste det väl ändå röra sig om lagstiftning i någon form.

Fru Nettelbrandt sade att jag skulle vända mig till statsrådet Geijer och fråga honom om hans uppfattning. Nej, fru Nettelbrandt, det behöver jag inte alls göra. Herr Geijer sitter med i regeringen och har full frihet att handla om han anser det av behovet påkallat.

Till herr Lorentzon vill jag bara bekräftande Sara Lidmans bok säga att det säkerligen inte är den som är anledningen till att motionerna om sänkt pensionsålder för gruvarbetarna tillstyrkts.

Skydd för arbetstagare mot obefogad uppsägning m. m.

Anledningen till det beslutet ligger mycket längre tillbaka i tiden. Det är på grundval av fackligt och politiskt samarbete som man kommit fram till denna ståndpunkt. Jag tror inte det är lämpligt att vid detta tillfälle diskutera Sara Lidmans bok; den återger visserligen förhållandena på en arbetsplats, i en gruva — man kunde ha tagit vilken arbetsplats som helst — men jag tror ändå inte att den på ett sakligt riktigt sätt speglar förhållandena i gruvan. För resten kunde Sara Lidman bara ha gått till protokollet från Gruvindustriarbetareförbundets senaste kongress. Då skulle hon ha fått en aning om hur gruvarbetarna själva ser på sina arbetsförhållanden.

Fru NETTELBRANDT (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill gärna tillägga att det inte är fråga om någon glidning mellan yrkandet i motionen och yrkandet i reservationen. Det är alldeles riktigt att det, som herr Fredriksson påpekar, begärs en utredning och att det för riksdagen framläggs de förslag var till utredningen kan ge anledning.

Jag har, tror jag, i mitt senaste anförande sagt att jag ingalunda är främmande för en lagstiftning, därest en sådan skulle vara nödvändig. Men utredningen skall inte vara inriktad på detta, utan den skall arbeta förutsättningslöst och överväga andra tänkbara vägar. Den utveckling som man har haft i andra länder har ingalunda gått enbart lagstiftningsvägen utan man har funnit andra former, mera utvecklade än dem som vi har tillämpat här i landet.

Herr FRIDOLFSSON i Rödeby (s):

Herr talman! Utskottet hänvisar i sitt utlåtande till att en överenskommelse träffats den 14 maj i år mellan arbetsmarknadsstyrelsen, Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund, Landsorganisationen och Tjänstemännens centralorganisation samt fram-

håller betydelsen av att arbetsmarknadsverket i god tid underrättas om företagens planer på personalinskränkningar.

Hur denna överenskommelse kommer att medverka till tryggare anställningsförhållanden är ännu för tidigt att bedöma. Jag har dock den uppfattningen att uppsägning och friställning av arbetskraft i en del fall sker med mycket kort varsel med åtföljande svåra problem för såväl de friställda som arbetsmarknadsmyndigheterna och berörda kommuner. Om detta beror på den korta tid som överenskommelsen varit i kraft eller det fortfarande beror på bristande intresse från en del arbetsgivares sida låter jag vara osagt. Den närmaste tiden får väl ge besked. Kvar står dock de anställdas krav på trygghet i sin anställning, ett krav som vi alla kan instämma i. Ute på arbetsplatserna är kravet på trygghet en mycket stor fråga som många anser böra lösas på samma sätt som semestern och ATP, d. v. s. genom lagstiftning, om det inte går avtalsvägen.

För dagen är jag dock inte beredd att gå så långt, utan vill vänta och se om arbetsmarknadsparterna i de nu pågående förhandlingarna kan komma till rätta med problemet. Därför vill jag inte för närvarande tillstyrka utredning eller biträda kravet i reservationen.

Herr talman! Jag vill sluta med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Jag skulle vilja hänvisa herr Fredriksson till vår motion om lägre pensionsålder för gruvarbetare. Den bygger helt på uttalanden av gruvarbetarnas kongress, så dem står jag inte alls främmande för.

När det sedan gäller Sara Lidman och påståendet att hon, om hon hade besökt gruvarbetarna, hade fått klart för sig deras inställning i pensionsfrågan skulle jag vilja säga: Jag tror att Sara Lidman har en mycket intim kontakt med gruvarbetarna liksom med arbetare över hu-

Utredning ang. en konserveringsindustri för fisk på ostkusten

vud taget. Man bör nog ge Sara Lidman, och alla de författare i vårt land, som ställer de breda massornas krav i förgrunden, allt det stöd som kan lämnas, ty det är dessa människor arbetarklassen behöver, om den erforderliga opinionen skall kunna skapas för genomförandet av de stora krav som i dag står på dagordningen.

Härmed var överläggningen slutad.

Mom. A

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till motionerna I: 80 och II: 68; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Mom. B och C

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det i reservationen under I) framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fru Nettelbrandt begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i momenten B) och C) i utskottets utlåtande nr 67, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det i reservationen av fru Hamrin-Thorell m. fl. under I) framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propo-

sitionen. Fru Nettelbrandt begärde emellertid rösträkning, varför votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgavs 152 ja och 48 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit vad utskottet hemställt.

§ 19

Föredrogs vart för sig

tredje lagutskottets utlåtande nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om erkännande av privat jorddelning som fastighetsbildning (legaliseringslag), m. m., jämte motioner i ämnet; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av motioner angående kronans fiskerätt i Torne älv, och

nr 42, i anledning av motioner om utredning angående fiskerinäringens framtid.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 20

Utredning ang. en konserveringsindustri för fisk på ostkusten

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande nr 43, i anledning av motioner om utredning angående en konserveringsindustri för fisk på ostkusten.

Sedan utskottets hemställan föredragits yttrade:

Herr NILSSON i Bästekille (h):

Herr talman! Jag har inte för avsikt att här hålla något längre anförande, men jag tycker att några ord bör sägas i denna för fiskarna som yrkesgrupp så oerhört viktiga fråga.

I de likalydande motionerna I: 713 och II: 914 har vi hemställt »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller

Utredning ang. en konserveringsindustri för fisk på ostkusten

om en förutsättningslös utredning beträffande möjligheterna att anlägga en konserveringsindustri för fisk på ostkusten». Ärendet har varit på remiss i vanlig ordning, och remissinstanserna har meddelat hur de ser på frågan. Några har skrivit att en utredning borde företas, medan andra däremot har ställt sig negativa till förslaget. Kommerskollegium skriver att det för närvarande inte går att göra något åt denna sak, medan handelskamrarna i Norrköping, Visby, Gävle och Sundsvall tillstyrker vår hemställan. Fiskprisutredningen har för sin del meddelat att vissa av de spörsmål som nämnts i motionerna kommer att behandlas av utredningen. Detta är bra, och jag skall inte säga något illa om det.

Det torde vara väl bekant för alla att yrkesfiskarna i dag brottas med mycket stora svårigheter, som ofta leder till personliga tragedier. Man har hjälpt varandra med borgenslån, och när någon då inte har kunnat klara sina åligganden har borgensmännen fått göra det i stället, vilket har resulterat i att många som tidigare haft en ordnad ekonomi har ställts inför ekonomisk ruin. Jag anser därför att man medan tid är borde göra något för fiskarna, innan hela yrkeskåren går under. Jag överdriver inte om jag säger att fiskarna i dag är den yrkesgrupp som har de största bekymren. De måste ju ändå ha samma rätt som vi andra till en ordentlig inkomst av sitt arbete. Det får de inte i dag. Konkurrensen utifrån är oerhört hård — för att inte säga övermäktig — och det gör att den ene fiskaren efter den andre dukar under ekonomiskt.

Jag har kanske i något tidigare sammanhang nämnt att jag under denna höst har haft två kvinnor till hjälp vid fruktplöckningen. En av dem är fiskarhustru, och hon sade för en tid sedan ordagrant till mig: »Min man har varit yrkesfiskare, men nu kan vi inte längre existera på fisket. Han har fått gå till sjöss, och jag får syssla med något arbete i land.»

Det minsta man kan säga är att situationen för fiskarna i dag är ytterst besvärande.

Herr talman! Vid den preliminära behandlingen av denna fråga i utskottet anmälde jag en blank reservation till utskottets utlåtande, men på grund av annat utskottsarbete hade jag inte tillfälle att närvara när utlåtandet justerades. Det är antagligen därför som min blanka reservation har fallit bort. Med hänsyn till frågans läge i dag skall jag emellertid inte ställa något yrkande nu men hoppas att fiskprisutredningen beaktar denna för yrkesfiskarna så oerhört viktiga fråga och ser till att något görs innan det blir för sent.

Herr HANSSON i Skegrie (cp):

Herr talman! Jag vill bara tillägga att det väl i denna kammare inte råder några delade meningar om det förhållandet att fiskerinäringen just nu har det mycket besvärligt. Den fråga som herr Nilsson i Bästekille egentligen berörde har vi emellertid behandlat redan under föregående punkt på föredragningslistan, jordbruksutskottets utlåtande nr 42, om fiskerinäringens framtid. Kammaren beslöt nyss att denna fråga skulle överlämnas till fiskprisutredningen.

Det ärende som nu behandlas gäller konserveringsindustrin, och vi har i utlåtandet framhållit att vi förutsätter att också detta spörsmål tas upp av fiskprisutredningen. Herr Nilsson i Bästekille och övriga ledamöter av denna kammare har nog inga delade meningar i denna fråga.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 21

Föredrogs vart efter annat allmänna beredningsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 51, i anledning av motioner angående studiehjälpen till utländsk studerande,

nr 52, i anledning av motion om kollektivt ägande av bostäder i flerfamiljsfastigheter, m. m.,

nr 53, i anledning av särskilda motioner angående ungdomens bostadsfråga samt motioner om inrättande av en ungdomens bostadsrättsorganisation,

nr 54, angående överlämnande till statsutskottet av vissa till allmänna beredningsutskottet remitterade motioner, samt

nr 55, i anledning av motioner angående statens järnvägars rabatter för studerande.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 22

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkande nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 6 juni 1968 (nr 430) om mervärdeskatt jämte motioner.

§ 23

Meddelande om enkla frågor

Meddelades, att herr talmannen tillställts tre enkla frågor, nämligen av:

herr Nilsson i Bästekille (h), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående tilldelningen av medel för upprustning av vägar,

herr Henrikson (s), till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet angående antalet ledamöter i stads- och kommunalfullmäktigeförsamlingar, samt

herr Werbro (fp), till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående användandet av blodgivarkort som identitetshandling.

§ 24

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 12.10.

In fidem

Sune K. Johansson